№ 38 ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 17 — 1908 — ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 17 № 38

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱԳԱՐԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամսվայ համար	„	„			10 ր.
11	„	„	„	„	„
10	„	„	„	„	9 ր.
9	„	„	„	„	8 ր.
8	„	„	„	„	7 ր.
7	„	„	„	„	6 ր.
6	„	„	„	„	„
Մնացած ամիսները ամսական ՄԷԿ րուբլի					
Ամերիկա տարեկան			„		6 դօլլար
Եւրօպա	„	„	„		30 ֆրանկ
Պարսկաստան	„		„		10 րուբլի

Ուրբաթ, փետրվարի 22-ին, առաւօտեան 10 ժ. Գայեանեան օրիորդաց դպրոցի դահլիճում (Паскевича ул. № 13) կայանալու է Կովկասի հայոց դպրոցների ուսուցիչների և վարժուհիների միութեան Թիֆլիսի ճիւղի

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Օրակարգի խնդիրներն են՝

1) Լրացուցիչ ընտրութիւններ վարչութեան փոխանդամների և վերստուգիչ յանձնաժողովի:
2) Միութեան օրգանի հրատարակութեան խնդիր:
3) Հերթական խնդիրներ՝ ա) Յօվնանեան դպրոցից արձակած ուսուցիչների խնդիր և բ) Ուսուցչական և հոգաբարձական կազմերի յարաբերութեան խնդիր:

ԾԱՆՕԹ. Զանի խրաւունք կունենան այն անդամները, որոնք տուել են անդամավճարները: աո. (կ. ուր.) 2—1

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ր Ա Ն

Կիրակի, փետրվարի 17-ին

պ. պ. անդամների, կանդիդատների, դրանց ընտանիքների և հիւրերի համար տեղի կունենայ

Դ ի մ ա կ ա հ ա ն դ է ս

Դահլիճը մտնելու համար Թոյլ կը տրվի՝ գլխաւորականներին մունդիրներով, քաղաքացիներին սև սիւրտուկներով, իսկ տեղացիներին ազգային տարազներով:

Հիւրերը Թոյլատրվում են ընդունված օրէնքների հիման վրա՝ վճարելով մուտք, համար 2 րուբլի:

Սկիզբն է ժամը 10-ին երեկոյեան
(13, 15, 17) աո. 3—3

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

Կիրակի, փետրվարի 17-ին

ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ նախաձեռնութեամբ տեղի կունենայ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

1. Կովկասեան բոլոր ազգերի բնորոշ պարերը կը պարեն պարերի ծագման տեղերից յատկապէս հրաւիրված անձեր՝ ազգային հանդերձներով.
2. Տաղկամars.
3. Cotillon monstre, պարգևներով.
4. Bataille de serpentine.
5. Տիպական եւ ինքնատիպ հանդերձների մրցանակաբաշխութիւն. (երեք Թանկագին մրցանակ).
6. Պատմական հանդիսաւոր գնացք.
7. Պարեր.
8. Էկրանի վրա ցոյց կը տրվեն հայկական ճարտարապետութեան ամենալաւ յիշատակարանները Անիում:

Դ ա հ լ ի ճ ը ներկայացնելու է Անին, գեղազարդված նկարիչ պ. Ֆէթվաճեանի նախաձեռնութեամբ:

Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 9-ին

Տոմսակների գինն է 2 ր. 20 կ.: Ուսանողներին՝ 1 ր. 10 կ.:

Տոմսակները կարելի է ստանալ պ. Ե. Տատուրեանի խանութում և տ. Մասսիուսի կոնդիտերսկում, իսկ պարահանդիսի օրը՝ Արտիստական ընկերութեան կասսայում:

Ընկ. նախագահ՝
Ալէքսանդր Մելիք-Ազարեանց
(հ. շ. կ.) աո. 5—5

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՇՌՈՒԹԵԱՆ ԽԱԽՏՈՒՄԻՑ ՅԵՏՈՅ

Այն օրվանից, երբ պետութիւններից մի քանիսի ներքին և արտաքին դրութիւնը ենթարկվեց լուրջ փոփոխութիւնների, երբ օրինակ յեղափոխական և ուրիշ ներքին շարժումներ, այլ և պատերազմների ազդեցութեան տակ որոշ փոփոխութիւններ կրեցին Ռուսաստանի, Եապօնիայի, Չինաստանի, Պարսկաստանի քաղաքական և տնտեսական հանգամանքները, այն ժամանակից մենք նկատում ենք, որ համաշխարհային քաղաքական վիճակը դուրս է եկել իր նախկին խաղաղ դրութիւնից և որոնում է նոր պայմաններ իր հաւասարակշռութեան համար:

Իւրաքանչիւր պետութիւն իր մշտական մրցման ասպարէզում ցանկանում է աւելի մեծ արտօնութիւններ ապահովել իր համար և ձեռք բերել կամ քաղաքական մեծ ազդեցութիւն, կամ նպաստաւոր մաքսային դաշնագրեր և կամ ֆինանսական բարեյաջող համաձայնութիւններ:

Միջազգային հաւասարակշռութեան մէջ հանդէս եկած խախտող պայմաններն են որ այժմ հրապարակի վրա են դրել նոր հանգոյցներ, նոր քաղաքական հարցեր, և նոյնիսկ ենթադրութիւններ են ծագում պատերազմների մասին աշխարհի զանազան մասերում, օրինակ՝ Եապօնիայի և Ամերիկայի միջև, Մերձաւոր Արևելքում, Աֆրիկայի ափերում և այլն:

Պետութիւնները անշուշտ աշխատում են բանը չը հասցնել պատերազմական ընդհարումների, բայց այն արտօնութիւնները, որ նրանք ձգտում են խլացնել, այն դիրքերը, որ նրանք աշխատում են բռնել միջազգային մրցման ասպարէզում, անխուսափելի են դարձնում շահերի սուր շփում և ընդհարում: Իսկ այդպիսով առաջ են գալիս նոր կնճռոտ հարցեր:

Հաագայի կոնֆերենցիայի նպատակներից մէկն էր նպաստել խաղաղութեան ամրանալուն միջազգային կեանքի մէջ: Չը պէտք է սակայն ծածկել, որ իրականութիւնը շատ անգամ առաջ է ընթանում քաղաքական և տնտեսական ջղաձգութիւններով և անկարող է լինում մի անգամից հաստատել այնպիսի ներդաշնակութիւն, որ բաւարարութիւն տար բոլոր շահագրգռված կողմերին և առաջն առնէր սուր և վտանգաւոր ընդհարումների:

Եւրօպական շահերը միմեանց հետ ընդհարվել են շատ տեղեր, և եթէ պետութիւններին չաջողվի խելացի և հեռատես քաղաքականութեամբ կարգաւորել իրանց յարաբերութիւնները միմեանց հետ, այն ժամանակ կը սկսեն ամբարվել դժգոհութեան տարրեր, որոնք ապագայում իրանց համագումարով անխուսափելի կը դարձնեն միջազգային սուր բարդութիւնները:

Եւրօպական քաղաքականութեան աջողվել է պահպանել խաղաղութիւնը. Նրա վրա պարտաւորութիւն կայ ձեռք առնել բոլոր միջոցները պահպանելու այդ խաղաղութիւնը և առաջ չը կայում:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Սեփական Թղթակցից)

Պետերբուրգ, 14 փետրվարի

Պետական Դումայում հարցապնդում արվեց մինիստրին Վիլնայի պահնորդական բաժնի (охранное отдѣленіе) գործողութիւնների մասին, թէ նա պրօվօկացիայով էր պարապում, անց էր կացնում անլեգալ գրականութիւն, զէնք, կաշառում էր սահմանապահներին: Դումայում կրքոտ վիճաբանութիւններ սկսվեցին: Աջակողմեանները ջերմ կերպով պաշտպանում էին պահնորդականներին: Դիմադիր կուսակցութիւնները և հոկտեմբերեանները պնդում էին, որ պէտք է ընդունել հարցապնդումը, որպէսզի կառավարութիւնը յայտնէ իր կարծիքը: Դուման միաձայն ընդունեց հարցապնդումը:

Պետերբուրգ, 14 փետրվարի

Խոմեակովը Ցարսկոէ Սէլօյում ընդունելութիւնից յետոյ յայտնեց, որ Դումայի գոյութիւնը ապահովված է:

Ռուս ժողովրդի միութեան մէջ մի անհագին երկպառակութիւն է սկսվել: Համագումարի հիմնադիրները մի բողոքագիր հրատարակեցին, յայտարարելով համագումարը ապօրինի:

Դուբրովինը «Русск. Знамя»-ում անիծում է «դաւաճաններին» և վռնդում է նրանց միութեան միջից:

Վ ի է ն ն ա.—«Կոր. Բիւրօյին» հեռագրում են Կ. Պօլսից, որ պարսից դեսպանը դեռ պաշտօնական հաստատութիւն չէ ստացել Պետ. Գործ. այն տեղեկութեան վերաբերութեամբ, որ իբր Ֆազիլ-փաշան հեռացաւ Սուվուջ-Բուլաղից, բայց տեղեկութիւնը ճիշտ է համարվում:

Զինւորական մինիստրը փետրվարի 12-ին ոչ մի տեղեկութիւն չունէր՝ մաքրված է արդեօք Սօվուջ-Բուլաղը, թէ ոչ. բայց պարսից դեսպանին յայտնեց, որ զօրքերը Սօվուջ-Բուլաղից դուրս կը գան մօտիկ ապագայում, քանի որ Ֆազիլ-փաշան անպայման պէտք է հնազանդվէ հրամանին, որ տրված է իբրև իրաղէ:

Սխալ է այն լուրը՝ թէ իբրև Սօվուջ-Բուլաղը մաքրելու լուրը յետ է վերցված:

Թ ա ւ ր ի զ.—Միանդաբից հեռագրում են, որ Թիւրքաց զօրքերի և Թնդանօթների մի մասը մինչև օրս մնում է Սօվուջ-Բուլաղում: Իմանալով այդ մասին, քիւրդական մի քանի ականաւոր անձնաւորութիւններ, որոնք մտադրված էին ներկայանալ պրինց Ֆարման-Ֆարմային՝ հպատակութիւն արտայայտելու համար, ճանապարհից յետ վերադարձան:

Պրինց Իմամ-Կուլի-Միրզան մինչև Սօվուջ-Բուլաղ չեկաւ:

Ո ւ ր մ ի ա.—Թիւրքաց մասնաժողովը յայտնեց, որ նա արդէն վերջացրեց իր պարտականութիւնը և վճռել է փետրվարի 16-ին հեռանալ Ուրմիայից:

Պետերբուրգ, 14 փետրվարի

Օրինագծերով զբաղվող մասնաժողովը քննեց Բագուի քաղաքապետութեան օրինագիծը: Զեկուցանող Սօկօլօվը և պատգամաւոր Խասմամէդօվը խօսում են օրինագիծը հաստատելու դէմ: Սաղաթելեանը առաջարկում է հաստատել նրան ժամանակաւորապէս:

Կովկասի Փոխարքայի կողմից ներկայ եղող ներկայացուցիչները յայտնում են, որ Բագուի նաւթարդիւնաբերողները ցանկանում են պահել քաղաքապետութիւնը:

Օգմինիստրատիվ առեանի մէջ վերցված է մտցնել նահանգական դատաբանի դատախազին և քաղաքագլխին: Սաղաթելեանը առաջարկում է մտցնել նաև նաւթարդիւնաբերողների համագումարի խորհրդի նախագահին: Փոխարքայի ներկայացուցիչները դէմ են այս առաջարկութեան, որը և մերժվեց: («Т. Л.»)

Թէհրան, 9 փետրվարի

Վերջին այս մի շաբաթվայ աչքի ընկնող նորութիւնները սրանք են.

1) Պարսից ներքին գործերի մինիստր Ասէֆ-էդ-Դօվլէի պաշտօնանկութիւնը: Սա այն Ասէֆ-էդ-Դօվլէն է, որը անցեալ տարիները Ղօչան քաղաքում աղջիկներ էր վաճառել, որի պատճառով գտնվում էր դատի տակ: Նրա պաշտօնանկութիւնը կապված է իր պաշտօնի մէջ կատարած մի քանի զեղծումների հետ: Երբ Ասէֆ-էդ-Դօվլէի պաշտօնանկութիւնը կամ պաշտօնի վրա մնալը քուէարկվել է մէջլիսում, 80 պատգամաւորներից 79 տուել են սև քուէ, իսկ մէկը՝ սպիտակ քուէ: Ներքին գործերի մինիստրի պաշտօնը, համաձայն իր խնդրքի, ժամանակաւոր կերպով յանձնվել է վէզիրը-վուզարայ (կաբինետի նախագահ) Նիզամ-էս-Սալթանէին:

2) Մէջլիսի նախագահ Էհթե-շամը-Սալթանէի հրաժարականի խնդիրը: Էհթե-շամը-Սալթանէն չը կարողանալով դիմանալ պարսկական մամուլի յարձակումներին և մանաւանդ սաստիկ վիրաւորված լինելով այդ բանից, ներկայացրել է իր հրաժարականը: Սակայն շուտով գիջելով պատգամաւորների թախանձանքին, յետ է վերցրել նրան և վերստին անցել է իր պաշտօնի գլուխը: Ասում են, որ նա աչք ունի Լօնդօնի դեսպանութեան վրա, որը աւելի շահաւէտ և աւելի պատուաբեր է, քան մէջլիսի նախագահութիւնը:

3) Ռուսական 25 կօզակների սահմանն անցնելու խնդիրը: Ինչպէս յայտնի է, Աստարայի վրայով Պարսկաստան են ներս մտել ռուսական 25 կօզակներ՝ Արդաբիլի համար: Այդ երևոյթը, որը ոչ մի դէպքում պատուաբեր չէ Պարսկաստանի համար, խորապէս յուզել է թէ մէջլիսին և թէ պարսից կառավարութեանը: Մէջլիսը այդ առիթով դիմում է արել ռուսաց դեսպան Ն. Գ. Հարտվիգին: Վերջինս պատասխանել է, որ կօզակների՝ Պարսկաստան ներս մտնելու պատճառը երկրի ներկայ անապահով դրութիւնն է, որը սպառնում է թէ ռուսական շահերին և թէ Ռուսաստանի հպատակներին: Կօզակներին ներս առնելու մէջ մեղադրվում է մաքսատան կառավարիչ (administrateur) Մօրնարը, որի պաշտօնանկութիւնը արդէն կատարված վերջացած բան էր, եթէ ռուսաց դեսպանի ուժեղ պաշտպանութիւնը անկումից չը փրկէր նրան:

4) Ռուսաց դեսպանի վիրաւորվելը մամուլի յարձակումներից: Կօզակների խնդրի առիթով պարսկական մամուլն ևս բարձրացրեց իր ձայնը և մինչև իսկ արձագանք տուեց այն ցանկութեանը, որ պատգամաւորները միահամուռ կերպով բողոքեն ռուս կառավարութեանը պահանջելով Ն. Գ. Հարտվիգի պաշտօնանկութիւնը: Ն. Գ. Հարտվիգը վիրաւորվելով մամուլի յարձակողական այդ տոնից՝ պահանջել է պարսից կառավարութիւնից մի քանի խմբագիրների պատժումը: Մինիստրական խորհուրդը, առանձին և գիտաւորեալ վիրաւորանք չը տեսնելով մամուլի էջերում նրա մասին լոյս տեսած յօդուածների մէջ, մերժել է կատարել նրա պահանջը, աւելացնելով միաժամանակ, որ եթէ նա՝ Ն. Գ. Հարտվիգը ցանկանայ, կարելի է գործը ենթարկել քննութեան: Ն. Գ. Հարտվիգի պահանջն այն է, որ խմբագիրները պատժվեն առանց քննութեան, ուստի և չէ համաձայնվել մինիստրական խորհրդի վճռի հետ: Խնդիրը այսպէս էլ կայ:

Ս. Մուրադեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Խ ա ն ք ե ն դ-ա ւ ա ն, 13 փետրվարի

Անցեալ տարի Մաղի կամուրջից վերև՝ Եւլախից եկող հանրակառքերը ենթարկվեցին կողոպուտի: Ադմինիստրացիայի, այնպէս և հասարակութեան համար շատ պարզ էր, որ կողոպտվողները հայեր էին, իսկ կողոպտողները Թուրքեր: Առաջին դէպքը անցաւ շատ սառնասրտութեամբ. ադմինիստրացիան այս և այն կողմն ընկաւ, ձերբակալութիւններ կատարեց, ապա նորից արձակեց, որովհետև հաստատուն ոչինչ չը կար չարագործների մասին: Երկրորդ կողոպտման դէպքը պարզապէս ցոյց տուեց, որ չարագործները ինչ դասակարգի մարդիկ են, որովհետև աղէտի տեղը մնացել էր մի չարագործ Թուրքի դիակ: Զրոյցները ընդհանուր կերպարանք առան, բայց այդ զրոյցները ժամանակին անհետ կորան. հայերը չուզեցին ընդհանուր եղբայրութեան կապը խզել կամ խզելու առիթ տալ՝ իրանց բաւական կորբէկտ պահելով:

Անցաւ բաւական ժամանակ, անհատական գողութիւնները ծնունդ առան: Թուրքերի սահմանակից գիւղերից քշվեցին մէկ-երկու անասուններ՝ ձի, ջորի և աւանակ, սակայն այս պատահական դէպքերն էլ հայերի համար բաւական սառնասրտութեամբ անցան, որովհետև դրանք էլ չարագործների գործ համարվելով՝ նշանակութեան չարժանացան:

Այժմ արդէն կարծես համբերութեան աստիճանը ոտնակոխ է ուզում դառնալ:

Սրանից մի քանի օր առաջ մեր հարևանները Ասկեարանի դաշտում կողոպտեցին մի հանրակառքի հայ ճանապարհորդներին, որոնց մէջ եղել է և մի օրիորդ: Ապա Թթու Ջրի ճանապարհից քշել-տարել են հայերի 4 ձին իրանց բեռներով, որոնց հետքը տարված է Թուրք Մուսուլմանլար գիւղը: Ի լրումն այս բոլորի, սրանից երկու օր առաջ էլ Աղդամից բարձր Թաւ-Գեադուկում սպանվեց մի առաջաձորցի հայ երիտասարդ, որին թէ կողոպտել են և թէ տարել նրա ձին:

Թուրք և հայ եղբայրներ, անցեալի յիշատակը դեռ Թարմ է, դեռ չէ չորացել շատերի արտասուքը, դեռ գիւղերի աւերակների ծուխը և փոշին չեն աւարտվել, դեռ աղքատութիւնը, հոգսերը ծանրապէս ճնշում են երկու ազգերին: Ի սէր այդ երկու ազգերի ապաբաղդ ժողովրդի՝ նորանոր բարդութիւններ մի առաջացնէք. Թոյլ տուէք այդ խեղճ ժողովրդին ապրելու և ոչ անհետ կորչելու: **

Խ ա ն ք ե ն դ-ա ւ ա ն, 14 փետրվարի

Եւլախ-Շուշի ճանապարհը նորից աղմըկվեց: Կողոպտվեցին հայերը: Ներկայ քաղաքական խառնիխուռ վիճակը զօրեղապէս ազդում է ազգաբնակութեան վրա: Քաղաքական այս խառնիխուռ վիճակը, կարծես, հարկադրում է այստեղի խաղաղ կեանքն էլ վրդովեցուցիչ դարձնել: Աւազակութիւնը իր ծայրայեղ ընթացքն է ստացել: Գիւղերից լսվում են աւազակութեան ձայներ: Աղոխ գիւղում կոտրվեց մի գոմի դուռ և քշվեցին մի խեղճ հայի 6—7 անասունները: Ոստիկանութեան բռնած ընթացքը աւազակութիւնների առաջն առնելու խնդրում հաւասար է ոչնչի—զրօյի: Պահանջվում են վկաներ, զօրեղ փաստեր, իսկ աւազակութիւնը կատարվում է առհասարակ գիշերները և ոչ ոք չէ կարողանում ճանաչել՝ ով էր գողը և ուր տարաւ իր անասունները:

Շուտով կը գայ գարունը, կը հետևի ամառը և Ղարաբաղի քաղցրահամ ջրերը և զով օդը կը գրաւեն դէպի իրանց մի ստուար բազմութիւն—ամարանոց եկողներ. բայց սրանք ի՞նտեղով կարող են գալ, երբ Եւլախ-Շուշի ճանապարհը, այդ դժոխային տարտարոսը նորից սկսել է սարսափ տարածել:

Կողոպտվում են մեր հարազատները, անապատութեան, բռնաբարութեան ենթարկվում մեր քոյրերը:

1906 Թւից սկսեց շինվել Շուշի-Գանձակ խճուղի ճանապարհը: Եթէ ադմինիստրացիան չարգելէր դրա շինումը, այժմ արդէն աւարտված էր: Թէև բաւական ուշ, բայց և այնպէս ստացվեց նրա շինման Թոյլտուութիւնը, և շուտով Խանքենդին կը

կապվի Գետաշէնի հետ, իսկ այնտեղից Գանձակ, կարծեմ, միայն 20 թէ 25 վերստ է։ Հարկաւոր է շուտով աւարտ տալ այդ ճանապարհին և այն ժամանակ ամառանոց եկողները Գանձակի վրայով, հայ գիւղերով կունենան միանգամայն ապահով ճանապարհ։

**

—

Թալիշ գիւղ, 8 փետրվարի

Ծանր օրեր է ապրում մեր գիւղացին, ծանր։ Ինչպէս նախորդ յօդուածումս հաղորդել էի, բծաւոր տիֆը բուն է դրել մեր գիւղում և տանում է մեծ զոհեր։

Զոր հացն անգամ դժուար է գտնվում. ահա թէ ինչն է պատճառը այդ հիւանդութեան։ Մի ամիս սրանից առաջ հիւանդութեան թեթևակի դէպքեր էին պատահում։ Գլխաւորապէս՝ փորահարէինք, որը գնալով ստացաւ սուր կերպարանք։

Ասում ենք՝ գիւղացին սոված է, շատ շատերը չեն հաւատում, տարկելով՝ մի՞թէ սոված մարդը կարող է ապրել։ Արդեօք սովածութիւն չէ՞ սա, երբ ամբողջ տարին օրը մի տղամարդը, մի գիւղացի տղամարդը կէնտ մի հացով է միայն սնվում, երբ երեք հացով մի մեծ ընտանիք է կերակրվում։

Մի՞թէ հիւանդութիւնը կը խուսափի, երբ տաքցրած հացն ուտում են, իսկ վրան սառը ջուր խմում, և այսպէս ամեն օր։

Օր ըստ օրէ հիւանդութիւնը լայն չափեր է ստանում, իսկ գիւղացիք գլուխները կորցրած լուռ ու մունջ տանում են իրանց վիճակված ծանր խաչը, այս բոլորը վերագրելով սև ճակատագրին։

Եթէ մէկն ուզէ յայտնել կառավարութեան՝ այդ դժբաղդութեան առաջն առնելու, գիւղացին քիչ է մնում որ քարկոծի այդ մարդուն, ասելով՝ «Մեր տները քիչ է քանդված, դուք էլ մի կողմի՞ց էք աշխատում քանդել. սխար չէ՞ որ շէնը կը կապեն, վրանները (իմա карантинъ) կը սարքեն, չեն թողնի ոտ ոտի առաջ դնել»։

Նորերս վերջապէս աջողվեց ինձ, մի քանի գիտակից մարդկանցով համդերձ, համոզել միամիտ գիւղացիներին, որ այդ հիւանդութիւնը դեռ էլ աւելի վատ կը լինի, որ այն ժամանակ, երբ նրանք զգան իրանց արած սխալը, այլևս ուշ կը լինի։

Անցեալ օրը գնացի Թառթառ, խնդրեցի գաւառապետին, որը մի քանի օրից յետոյ ուղարկեց բժիշկ։ Վերջինս մէկ-մէկ հիւանդներին զննեց ու գնաց, խոստանալով շուտափոյթ ուղարկել մի ֆելդշեր իր հարկաւոր պարագաներով։

Չէք կարող երևակայել, ընթերցող, թէ որ աստիճան տգէտ, միամիտ է մեր գիւղացին։

Մի օր առաջ լսում են, որ բժիշկը գալիս է հիւանդներին նայելու. ահ ու սարսափով սկսում են թագցնել, ծածկել հիւանդներին։

Իմ հարցին, թէ ինչո՞ւ են այդպէս վարվում, նրանք, կարծես միաբերան, պատասխանում են. «Վարժապետ, քէ մատաղ, վախում ենք էտ դոխտուրը ճար տայ սպանի հիւանդներին. փիս հիւանդութիւն ա, փոխվող ա»։

Առաւօտեան բժշկի հետ այցելում ենք հիւանդներին։

Խոնաւ գետնի վրա, շորերը կիսահագած, մի վերմակ ուսերին առած, նստած է դալուկ, մեռելային դէմք ստացած հիւանդը։ Նա անոյժ է նստելու, տատանվում, այս ու այն կողմն է ընկնում, բայց ամեն ճիգ գործ է դնում չընկնելու։ Ի՞նչ է պատճառը։ Ինչո՞ւ չեն թողնում հիւանդին իր հանգիստը առնի։ Պատասխանը պարզ է։ Վախենում են բժշկից։

Բայց մինչև ե՞րբ այսպէս...

Խեղճ, տարաբաղդ գեղջուկ։

Սիւնեցի Լևոն

—

Ասխաբադ, 18 յունվարի

Յունվարի 10-ին Ասխաբադի հայոց ծխ. դպրոցի հոգաբարձութիւնը ժողովի էր հրաւիրել ծխականներին՝ նոր դպրոցի շէնքի հարցը վերջնականապէս վճռելու համար։ Այս ժողովը երրորդն էր և վերջինը։ Ըստ հայկական ծոյլ և անտարբեր սովորութեան, 160 ստորագրողներից միայն 32-ն էին բարեհաճել ներկայ լինելու, այն էլ երևի չէր լինի, եթէ հոգաբարձուներից երկուսը չը շրջէին և, պրօպագանդա անելով, հրաւիրաթերթը ստորագրել չը տային։

Ժողովի նախագահ ընտրվեց հոգաբ. ինժեներ պ. Թադէոս Տէր-Յովսէփեանը։ Նախ քան ժողովը բացելը, հոգաբարձու պ. Յով. Յարութիւնեանը կարդաց յունվարի 8-ի հոգաբ. ժողովի նիստի որոշումներն ու զեկուցումը, ուղղված հասարակութեանը, որի համառօտ բովանդակութիւնը հետևեալն է։

Համաձայն 1907 թ. յունիսի 3-ի Ասխաբադի հայ հասարակութեան ընդհ. ժողովի որոշման, որով վճռվել էր մի դահլիճից և երկու դասարաններից բաղկացած նոր դպրոցի շէնք կառուցանել, նախահաշւին որոշելով 8000 ռուբլի, հոգաբարձութիւնը, այդ որոշումն իրականացնելու համար, հետևեալ որոշումը կայացրեց.—ի նկատի ունենալով որ Ասխաբադ քաղաքը Անդրկասպեան երկրի կենտրոնն է, որտեղ հայ գաղութը տարէ-տարի բազմանում է և որի կուլտուրական զարգացման համար գլխաւոր ազդակներից մէկը կրթական հաստատութիւնն է, ուստի անհրաժեշտ է ունենալ մի կանոնաւոր դպրոց մօտ 400 աշակերտների համար, որը պատրաստէր մեր մատաղ սերունդը իր առաջադիմական դերը կատարելու ժամանակակից տիրող կուլտուրայի մէջ։ Աչքի առաջ ունենալով, որ ներկայումս գոյութիւն ունեցող շէնքը համապատասխան չէ իր կոչմանը թէ առողջապահական և թէ մանկավարժական տեսակէտից և թէ մանաւանդ որ խարխուլ վիճակի մէջ է, հոգաբարձութիւնը սկզբունքով վճռեց միանգամից կազմել համապատասխան դպրոցի յատակագիծ, տալ ի հաստատութիւն կառավարութեան և ըստ կարիքի ու ըստ նիւթական միջոցի մասամաս կառուցանել, ձգտելով հետզհետէ հասցնել ամբողջութեան։ Այդ նպատակն իրագործելու համար, հոգաբարձու պ. Տէր-Յովսէփեանը կազմել էր դպրոցի ամբողջ յատակագիծը, որ հետևեալ կարգով պիտի ընթանայ. այսինքն շէնքի աստիճանական կառուցումը ըստ հերթի հետևեալ կերպով պիտի լինի.

ա) 5 դասարաններ, ուսուցչանոց, նախասենեակ, կօրրիդօր, 91 քառ. սաժ. 7500—9100 ռուբլի արժէքով։

բ) Դահլիճ, մեծ նախասենեակ, կօրրիդօրի միւս մասը, 73 քառ. սաժ. 6500—8000 ռ.։

գ) 6 դասարաններ, միջանցքի և կօրրիդօրի միւս մասերը, 81 քառ. ս. 6500—8100 ռ.։

դ) Ծաղկանոց, ծառուղի, արտաքնոց և այլն՝ 3000 ռ.։

ե) Ֆիզիքական կաբինետ 15 քառ. սաժ. 1500—1800 ռ.։

Ընդամենը շուրջ 260 քառ. սաժ. 25,000—30,000 ռ.։

Ամբողջ շէնքը, բացի դահլիճից և ֆիզիք. կաբինետից, որ անում է 195 քառ. սաժ. ենթադրելով իւրաքանչիւր քառ. սաժէնը 80—100 ռ., պահանջում է 16000—20000 ռ.։ Դահլիճը և ֆիզիք. կաբինետը 65 քառ. սաժ. նստում է 6000—7000 ռ.։ Ծառուղի գցելու և բակը կանոնաւորելու համար 3000 ռ.։ Հոգաբարձութիւնը, ըստ վերոյիշեալ յատակագծի, անհրաժեշտ է համարում այժմեանից, համաձայն յունիսի 3-ի ընդհ. ժողովի որոշած նախահաշւի, իրականացնել յատակագծի առաջին մասը, այսինքն առայժմ կառուցանել 5 դասարաններ, 1 ուսուցչանոց իր նախասենեակով, որ բռնում է 64 քառ. սաժ., և կօրրիդօր 27 քառ. սաժ., որի համար պահանջվում է 7500—9100 ռ. և որը հին դպրոցի հետ կարող է մի որոշ ժամանակ բաւականութիւն տալ դպրոցական պահանջներին, թողնելով իրանց յաջորդներին լրացնել ըստ կարիքի և միջոցի յատակագծի միւս մասերը, իսկ դահլիճի կառուցումը, միջոցների սղութեան պատճառով, յետաձգվում է երկրորդ հերթին։ Կառուցման գործը առաջ է տարվում տնտեսական կերպով (хозяйственнымъ способомъ) հոգաբարձութեան անմիջական հսկողութեան ներքոյ։ Հասարակութիւնն իր կողմից ընտրում է վերահսկիչներ, որոնց պարտականութիւնն է լինելու իւրաքանչիւր շաբաթ քննել և ստուգել հաշւեմատեանները։ Բայց որովհետև եկեղեցուն պատկանելիք հողի տարածութիւնը հերիք չէ թէ դպրոցի վերոյիշեալ յատակագծի և թէ նախատեսվելիք նոր եկեղեցու շէնքի կառուցման համար, անհրաժեշտ է որևէ կերպով ձեռք բերել եկեղեցուն կից պ. Բ. Կաճկաճեանին պատկանող տունը իր գետնով։ Ուստի հոգաբարձութիւնը բարւոք համարեց վերոյիշեալների իրականացման համար ընդհ. ժողովի հաւանութիւնն առնել։

Հոգաբարձութեան զեկուցումից յետոյ, ժողովի նիւթ դարձան հետևեալ հարցերը. 1) դպրոցի յատակագիծը, որ պիտի կառուցվի 400 աշակերտների համար, ժողովի միաձայն հաւանութեանը արժանացաւ. 2) դպրոցը և եկեղեցին միևնոյն գետնի վրա կառուցանելը, որ սերտ կերպով կապված է պ. Կաճկաճեանի տան գետնի հետ, ժողովի խորհրդածութեան նիւթ դարձաւ և այնուհետև որոշումը կայացաւ։ Ժողովականները միաձայն որոշեցին ընտրել մի պատգամաւորութիւն ներկայանալու պ. Կաճկաճեանին և բանակցութեան մէջ մտնելու իր տունն և տան գետինը ծախելու նոր շէնքի դպրոցի համար։ Ընտրվեցին պ. պ. Ն. Տէր-Մկրտչեան, Հ. Մնացականեան, Հ. Տէրտէրեան, Զերբէզեան, Բ. Աւագեան և Տէր-Յովսէփեան։ Ժողովը լիազօրութիւն տուեց յիշեալ պատգամաւորութեան ազատ բանակցութեան մէջ մտնելու պ. Կաճկաճեանի հետ, ամեն կերպ աշխատելու ձեռնտու պայմաններով գետինը ձեռք բերելու, որից յետոյ պատգամաւորութիւնը իր բանակցութեան արդիւնքը ներկայացնելու է ծխականների ընդհ. ժողովի հաստատութեանը։ Բանակցութեան արդիւնքը դեռ յայտնի չէ. ոմանց ասելով պ. Կաճկաճեանը առաջարկել է գնահատել իր տունը և կանխիկ գնել. բայց բանն էլ նրանումն է, որ հոգաբարձութիւնը 10—15000 ռ. անկարող է միանուագ վճարել. նա կարող է տարէ-տարի տալ այդ փողը։

Մեր կողմից միայն հետևեալը կասենք. եթէ Ասխաբադի հայ հասարակութեան անկեղծ համոզումն է ունենալ նոր դպրոցական շէնք և հարիւրաւոր մանուկների կորստեան պատճառ չը դառնալ, պէտք է սրտով և հոգով գործը գլուխ բերէ և ոչ թէ ժամավաճառութեամբ ու ինքնախաբէութեամբ զբաղվի։

Սարգիս Անդրէասեան

Հին-Նախիջևան, 29 յունվարի

Մենք էլ ունենք դպրոց, երկդասեան, երկսեռ, բայց անունով է միայն դպրոց, որովհետև այնպիսի մի հինաւուրց, խարխուլ, խոնաւ շէնքի մէջ է զետեղված, որ փլելու վտանգ է սպառնում։ Իսկ յաջորդարանի (նախկին դպրոց) մի մասը արդէն փլել է, իսկ միւս մասը նոյնպէս փլելու վտանգի մէջ է։ Այդ հանգամանքները ի նկատ առնելով՝ վիճակիս փոխանորդ Երեմիա վարդապետը, մտք յղացաւ դպրոցական նոր շէնք կառուցանելու գործին ձեռնարկել. ուստի ամսիս 20-ին մի ծխական ժողով գումարեց, որի [illegible] գլխաւոր առարկան էր կազմում դպրոցական նոր շէնքի կառուցման խնդիրը։ Ժողովում բաւական խօսվեց դպրոցի ներկայ շինութեան անյարմարութիւնների մասին և ապա որոշվեց ուսումնական տարին վերջանալուց յետոյ ձեռնարկել դպրոցական նոր շինութեան գործին, որոնել նորանոր աղբիւրներ, օգտվել ս. Գէորգ եկեղեցու գումարներից՝ ընծաներից և այլն։ Ընտրվեցին չորս հոգաբարձուներ դպրոցի ապագայ շէնքը կառուցանելու համար։ Հ. Երեմիան ժողովի արձանագրութիւնը ուղարկեց Երևանի փոխթեմակալ Յուսիկ արքեպիսկոպոսին, որ և հաստատեց նորընտիր հոգաբարձուներին իրանց պաշտօնի մէջ։ Մնում է մեզ այժմ յուսալ և ցանկալ, որ Ռուսաստանի զանազան քաղաքներում բնակվող Հին-Նախիջևանցիները արձագանք տան իրանց թալանված հայրենի քաղաքում կանոնաւոր և յարմարաւոր հայ դպրոց ունենալու բարի գործին։ Ներկայիս խղճուկ դպրոցն էլ իր բազմաթիւ որբ և չքաւոր աշակերտներով մեծամեծ կարիքներ ունի և բարեսէր ազգայինները ու մանաւանդ տարաբնակ Հին-Նախիջևանցիները չեն մերժի իրանց լուման ուղարկելու իրանց դժբաղդ քաղաքի ծխական դպրոցին։

Պիրօ

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

—

Փետրվարի 20-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանում քննվելու է պրապօրշչիկ Կօնդրատօվի գործը, որ մեղադրվում է պատահմամբ պօդպօրուչիկի սպանելու մէջ։

Այս գործը պաշտպանելու են երդուեալ հաւատարմատարներ՝ Մակլակօվ և Մուրավիևը, որոնք մօտ օրերս Մոսկվայից Թիֆլիս կը գան։

—

Ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսի դատաստանական պալատում սկսեց քննվել «Գուրիայի հանրապետութիւն» յայտնի մեծադղորդ գործը, բայց մեղադրեալների հիւանդութեան պատճառով ընդհատվեց։ Այժմ, արդարադատութեան մինիստրի կարգադրութեամբ, այդ գործը յանձնված է քննելու Օդեսսայի նահանգական դատարանին։

—

Բաթումում, փետրվարի 15-ից, Թիֆլիսի դատաստանական պալատի նստաշրջանը, պալատի երկրորդ քրէական ատեանի նախագահ Բօգօրօդսկու նախագահութեամբ, ձեռնարկել է քննելու Բալաջարի երկաթուղային գործի քննութիւնը։ Մեղադրվողների թիւը 20-ից անցնում է։

Պաշտպանելու են՝ երդ.-հաւ. Շօր, Խանխօյսկի, Մակալինսկի, Սմիրնօվ, Վօլօսովիչ, Բօգատէվ և փաստաբանի օգնական Տուլբին։

Գործը քննվելու է դռնփակ և, հաւանօրէն, կը տևէ մի շաբաթ։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Փետրվարի 14-ին, հինգշաբթի օրը, տեղի ունեցաւ Զգրաշէնի դպրոցի օգտին կազմակերպված երեկոյթ-պարահանդէսը, արտիստական ընկերութեան կօնցէրտային դահլիճում, մասնակցութեամբ յայտնի ջութակահար պ. Դաւիթ Դաւթեանի։

Եթէ «Մշակի» ընթերցողները յիշում են 1904 թւի № 162-ը, տողերիս գրողը զետեղել էր Բրիւսսէլից մի թղթակցութիւն, որի մէջ նկարագրված էր պ. Դաւթեանի աջողութիւնը, 12 մասնագէտ պրօֆէսօրներից բաղկացած ժիւրիի առաջ, որտեղ նա ստացաւ առաջնակարգ ջութակահարի մրցանակը՝—«prix d'esecellance»։

Աւելորդ չեմ համարում մի քանի տողով ծանօթացնելու ընթերցող հասարակութեանը յարգելի արտիստ ջութակահարի կենսագրութեան հետ, համառօտ կերպով։ Պ. Դաւթեանը բնիկ տրապիզոնցի է և 1894 թւի հայկական աղէտների ժամանակ ընտանիքով տեղափոխվել է Բաթում։ Երաժշտական կրթութիւնը ստացել է Վիեննայի կօնսէրվատօրիայում, ապրելով Մխիթարեանների մօտ, Ս. Ղազարի վանքում։ Իր երաժշտական կրթութիւնը Վիեննայում վերջացնելուց և ջութակահարի դիպլօմը ստանալուց յետոյ, արտիստը տեղափոխվում է Բրիւսսէլ, ուր հռչակաւոր ջութակահար-պրօֆէսօր պ. Տօմսընի մօտ շարունակում է երաժշտական կրթութիւնը։

Դրանից յետոյ պ. Դաւթեանը տեղափոխվում է Պրագա, ուր աշակերտում է յայտնի ջութակահար Շէվչիկին։ Աւելորդ չեմ գտնում յիշեցնել, որ պ. Շէվչիկը հիացած է եղել պ. Դաւթեանի ջութակահարութեան յաջող մասերի դասաւորութեան վրա և նրան մեծ ապագայ է գուշակել։

Բրիւսսէլում նրա ունեցած աջողութեան համար մեծ գովեստով խօսեցին Բելգիայում հրատարակվող՝ «Petit Bleu», «Le Soire», «La Reforme» և Պարիզի՝ «La Chronique», «Journal», «L'Echo de Paris» և «Figaro» յայտնի թերթերը։ Առաջնակարգ վիրտուօզի մրցանակը ստանալով յարգելի ջութակահարը սկսեց պրակտիկայով պարապել նախ ծովեզրեայ Օստ-Էնդում և ապա Լօնդօնում գլխաւորապէս։

Վերջերս վերադառնալով Եւրօպայից անցնում է նախ Բաթում և ապա Թիֆլիս, ուր վերջապէս փետրվարի 14-ին առիթ ունեցանք լսելու տաղանդաւոր արտիստի նուագածութիւնը։

Այն, ինչ որ գրել էի տարիներ առաջ, ուրախ եմ անհնունապէս, որ այսօր իրականացած եմ տեսնում յանձին արտիստ ջութակահար պ. Դաւթեանի։ Ամսիս 14-ին նա ցոյց տուեց Թիֆլիսի գեղարուեստասէր հասարակութեանը իր՝ երկար տարիների ջանքերի և անդուլ աշխատանքների ու տաղանդի արդիւնքը։

Ծրագրի համաձայն, պ. Դաւթեանը պիտի նուագէր մի կտոր միայն, այն է Sarasati-ի «Andalouse»-ը։ Սակայն ներկայ եղող հասարակութիւնը, հիացմունքով լսելով իր սիրելի արտիստին, որոտընդոստ ծափահարութեամբ և անվերջ bis-երով 4 անգամ բեմ կանչեց պ. Դաւթեանին, որից ստիպված երիտասարդ արտիստը նուագեց երեք կտոր ևս։

Վերջին անգամ նուագածը «Կռունկն» էր, որը մանաւանդ սքանչելի տպաւորութիւն թողեց։ Ցանկանում ենք ի սրտէ աջողութիւն արտիստին իր ընտրած ասպարէզում, յոյս ունենալով որ այսուհետև ինքնուրոյն կերպով ասպարէզ գալով ցոյց կը տայ իր ամբողջ տաղանդը և կը գնահատվի գեղարուեստասէր հասարակութեան կողմից։ Պ. Դաւթեանից զատ երգեցին և նուագեցին մի քանի ուրիշները, որոնցից աչքի ընկան տ. Սպէնդիարեանը, իր գեղեցիկ երգեցողութեամբ, և վիօլօնչելիստ պ. Ագրիան Վէրրօվը իր գեղեցիկ նուագածութեամբ։

Զարմանում ենք Թիֆլիսի հայ հասարակութեան ինդիֆերէնտ վերաբերմունքի վրա։ Մեր կարծիքով՝ հասարակութիւնը աւելի ստուար քանակութեամբ պիտի յաճախի այսպիսի երեկոյթներին, ի նկատի ունենալով նպատակը։

Չէ՞ որ Զգրաշէնի դպրոցում սովորող մանուկների կրթութեան գործին և ընդհանրապէս կրթական ամեն մի ձեռնարկութեան հասարակութիւնը պարտաւոր է նպաստել։ Հասարակութեան թիւը քիչ էր երեկոյթում։ Ո՞ւր էին ժողովրդի անունից խօսող և կօկորդիլոսի արցունքներ թափող «ազգային գործիչները»։

Sapienti sat.

Artemius

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Երէկ, փետրվարի 16-ին, նշանակված էր «Մշակի» խմբագիր Ա. Քալանթարի դատաստանական գործը Բաքդէն վարդապետի մեղադրանքով։ Դատաստանական պալատը որոշեց գործի քննութիւնը յետաձգել, մինչև որ կանչված կը լինեն վկաներ, որոնց մասին յայտնել է «Մշակի» խմբագիրը։

✦ Առաջիկայ հինգշաբթի օր, փետրվարի 21-ին, Թիֆլիսում կը կայանայ մի մեծ երեկոյթ ժողովրդական համալսարանների ընկերութեան օգտին։ Երեկոյթը ունի մեծ և հարուստ ծրագիր։ Երեկոյթի կառավարչուհիներ հրաւիրված են ռուսներից, հայերից, վրացիներից, մահմեդականներից, լեհերից և հրէաներից։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետը դիմել էր հայոց բարեգործական ընկերութեան նախագահ պ. Ս. Յարութիւնեանին, որ սա ցոյց տայ մի քանի անձինք նահանգական նպաստամատոյց յանձնաժողովին մասնակցելու համար։ Նահանգական յանձնաժողովի համար ցոյց է տրված պ. Ալէքսանդր Քալանթարը, իսկ Ախալքալաքի գաւառական մասնաժողովի համար—պ.պ. Վ. Շահպարոնեան, Ե. Մեծատուրեան, Յ. Յարութիւնեան, Դեմիրճօղլեանց և Մաղաքեանց։

✦ Կաթողիկոսական հարցի առիթով ժամանաւոր խորհրդակցութեան կողմից ընտրված մասնաժողովը, ինչպէս մեզ յայտնում են ճիշտ կերպով, բաղկացած է հետևեալ անձերից—պ. պ. Հ. Առաքելեան, Առ. Բաբախանեան, Աւ. Արասխանեան, Ա. Խատիսեան, Ս. Յարութիւնեան և բժշ. Վ. Արծրունի։

✦ Մի քանի մանրամասնութիւններ ենք հաղորդում վիրաւորված Զախմախսազեանի կեանքի դէմ կատարված մահափորձի մասին։ Փետրվարի 14-ին, նրա մօտն են մըտնում 20—24 տարեկան կիսաինտէլիգենտ երկու երիտասարդներ և խնդրում են, որ նա նրանց պաշտօն տայ քաղաքային Չրանցքի վրա։ Պ. Զախմախսազեանը պատասխանում է, որ նա մենակ ոչինչ անել չէ կարող նրանց համար և որ նրանք անպատճառ պէտք է դիմեն քաղաքային վարչութեան։ Երիտասարդները դուրս են ենում։ Մի փոքր անց փողոց է ենում ինքը Զախմախսազեանը։ Տեսնելով այստեղ երիտասարդներին և ոչինչ վատ բան չը կասկածելով, Զ.-ը ասում է նրանց. «Ի մէջի այլոց, ես գնում եմ ուպրավա, եկէք հետս»։ Զ. գնում է առջևից, իսկ երիտասարդները հետևում են նրան։ Հազիւ Զ. մի քանի քայլ է անում, երբ լսվում է ատրճանակի կրակոցը, Զ.-ը ընկնում է և շրջելով տեսնում է, որ երիտասարդները դիմում են փախուստի. մէկի ձեռքումն էլ տեսնում է ատրճանակ։ Զ.-ի ասելով, նա անձնական թշնամիներ չունի, քաղաքական թշնամիներ էլ նոյնպէս չունի, այնպէս որ նա դրականապէս չէ կարող մտածել՝ թէ ո՞վ կարող էր մտադրվել սպանել իրան։ Այդ երիտասարդներին նա կեանքում տեսնում է առաջին անգամ։ Զախմախսազեանի դրութեան մէջ երէկվանից նկատվեց զգալի փոփոխութիւն դէպի լաւը։

✦ Իշխ. Իլ. Ճաւճաւաձէի բոլոր մարդասպաններին բերել են Թիֆլիս և պահում են Մետեխի բանտում. բոլորն էլ հաւանօրէն կը յանձնվեն զինուորական-նահանգական դատարանին։

✦ Անդրկովկասեան երկաթուղիների վարչութիւնը տեղեկացրել է քաղաքային վարչութեան, որ նա ոչինչ դէմ չունի քաղաքային վարչութեան այն նախագծին, որի համաձայն կամուրջ է շինվելու դէպի նախալօվկա երկաթուղագծի վրայով, եթէ միայն քաղաքը բոլոր ծախքերը իր վրա ընդունէ։ Միևնոյն ժամանակ Թիֆլիսի մաքսատունը, որի բակից մատչութիւն կայ սկսել այդ կամուրջի կառուցանելը, յայտնել է քաղաքային վարչութեան, որ իր բակը նա ոչ մի կերպ չի զիջի յիշեալ նպատակի համար։

✦ Ներկայումս անդրկովկասեան երկաթուղիների վարչութեան, էլեքտրաքարշի ընկերութեան և քաղաքային վարչութեան միջև կենդանի բանակցութիւններ են շարունակվում Կախէտինսկի խճուղու և նրա վրայով մինչև Նաւթլուղի նոր կայարանը էլեքտրաքարշ անցկացնելու վերաբերութեամբ։ Անդրկ. երկ. վարչ. ասում է, որ թէև խճուղու նախագիծը հաստատվեց, բայց և այնպէս Նաւթլուղի նոր կայարանի շինութիւնը կարող է տևել առ նուազն 10 տարի։ Ի նկատի ունենալով այդ, նա առաջարկում է էլեքտրաքարշի գիծը հասցնել մինչև նոր տեղը։ Էլէքտրաքարշի ընկերութիւնը այդօրինակ կօմբինացիան իր համար ձեռնտու չէ համարում։

✦ Վրաց-իմերէթեան սինօդական կայարանի ծառայողները միջնորդել են էքզարխի առաջ, որ աւելացվեն իրանց ռոճիկները։

✦ Փետրվարի 13-ին Խ. Վերմիշեանի նախագահութեամբ կայացաւ գիւղատնտեսական ընկերութեան խորհրդի նիստը։ Խորհուրդը նախ և առաջ որոշեց խնդրել նախագահ իշխ. Գրուզինսկուն, որ իր բացակայութեան ժամանակ նրա պարտականութիւնները վարէ փոխ-նախագահ պ. Վերմիշեանը։ Ապա թեկնածուներ առաջարկվեցին ընկերութեան քարտուղարի պաշտօնի համար։ Խորհուրդը որոշեց այժմեան քարտուղար Իօսէլեանիի թեկնածութիւնը չը դնել, բայց նկատի առնելով նրա երկարամեայ ծառայութիւնը, որոշեց առաջարկել ընդհանուր ժողովին՝ ընտրել նրան պատուաւոր անդամ և նշանակել տարեկան 1000 ռուբլի կենսաթոշակ։ Իբրև քարտուղարութեան թեկնածուներ, որոնց ընտրում է ընդհանուր ժողովը, մասնաւորվեցին քաղաքային դումայի ձայնաւոր Էլբակիձէ և Գ. Զափարիձէ։ Խորհուրդը առաջարկեց նաև խորհրդի անդամների թեկնածուներ՝ Ա. Քալանթար, Ա. Սահակեան, Ն. Տարասենօվ և Ս. Վախվախաշվիլի։ Թիֆլիսի այգեգործական դպրոցի հոգաբարձուներ առաջարկվեցին՝ Ն. Աբէլօվ, Գ. Ալիբէգօվ և Կ. Բախմետիէվ. գանձապահներ՝ Ա. Եւանգուլօվ և Ջաւարեան։

✦ Ինչպէս մեզ հաղորդում են էջմիածնից, վերջերս վախճանված Արիստակէս արքեպիսկոպոս Դաւթեանը վանքին կտակել է 1195 ռ. կանխիկ դրամ, 600 ռուբլու բոնտեր և 13,200 ռուբլու տոկոսաբեր թղթեր, որոնք պահվում են ներկայումս Թիֆլիսի առևտրական բանկի Երևանի ճիւղում։

✦ Այսօր, կիրակի, առաւօտ. ժամը 11-ին Զուբալօվի ժողովրդական տանը Սեմեքեբիմ Արծրունի ռուսերէն լեզուով կը կարդայ մի դասախօսութիւն հետևեալ թեմայով «Պատիժների սիստեմը Եւրօպայում և Ամերիկայում»։ Նոյն տեղում ժամը $12\frac{1}{2}$-ից տեղի կունենայ օպերային ներկայացում։ Կը ներկայացվեն «Ռուսալկա» օպերայի III գործողութեան I և II տեսարանները։ Ներկայացումից առաջ կը կարդացվի երաժշտագէտ Դարգօմիժսկու կենսագրութիւնը։ Դասախօսութեան վճարն է 10 և 5 կոպէկ, իսկ օպերայինը՝ 30-ից մինչև 10 կոպէկ։

✦ Թիֆլիսի ոստիկանապետը, ինչպէս յայտնի է արդէն ընթերցողներին, վերջերս հարցմունք էր տուել քաղաքագլխին՝ թէ ինչ է պատճառը, որ միսը թանգացել է, և արդեօք ինչ միջոցներ է ձեռք առել քաղաքային ինքնավարութիւնը դրա առաջն առնելու համար։ Երէկ քաղաքագլուխը յայտնեց ոստիկանապետին, որ 1907 թ. այնքան տաւար չեն բերել Թիւրքիայից և Հիւսիսային Կովկասից։ Տնտեսական գլխաւոր վերակացուի ստատիստիքական տեղեկութիւնների համաձայն, ամեն տարի Թիւրքիայից ներմուծվում էր միջին թւով 8—10 հազար գլուխ տաւար և Հիւսիսային Կովկասից՝ մինչև 3000 գլուխ։ Այս վերջինը պէտք է բազմապատկել երկուսով, որովհետև դաշտի անասունը հաւասար է սովորական անասունի համարեա երկուսին։

Այդպիսով Թիֆլիսը զրկվեց 14 հազար գլուխ անասունից, որ կազմում է ամեն տարի քաղաք բերվող տաւարի 1/5 մասը։ Սրանից հետևում է, որ քանակը պակաս է, իսկ պահանջը ոչ միայն մնացել է նոյնը, այլ և մեծացել է ազգաբնակութեան թւի աւելացման զուգընթաց։ Ուստի և քաղաքային վարչութիւնը եզրակացնում է, որ հէնց յիշեալ հանգամանքներն են մսի թանգութեան պատճառը։

✦ Երէկ Թիֆլիսի քաղաքային դումայի ձայնաւոր բժիշկ Քանանեանը քաղաքային վարչութեանը մի յայտարարութիւն ներկայացրեց, որով նա խորհուրդ է տալիս՝ նկատի առնելով ծննդաբերական ապաստարանների լիքը լինելը, նոր ծննդաբերական ապաստարան բանալ 9-րդ քաղաքամասում, Աւճալեան փողոցում։ Այս յայտարարութիւնը ֆինանսական մասնաժողովի և ձայնաւոր բժիշկների եզրակացութեան հետ յանձնվելու է դումային։

✦ Բագւի բօրսայի հօֆ-մակլէր Ա. Ալէքսանդրօվը Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան ներկայացրել է մի նախագիծ, որով նաւթի խողովակ է անցկացնելու Նաւթլուղ կայարանից՝ Հալաբարի միջով քաղաքի զանազան կէտերը։

✦ Ֆինանսների մինիստրը հաստատել է Նուխու փոխադարձ վարկի ընկերութեան կանօնադրութիւնը։

✦ Օղու գործարանատէրեր՝ Սողոմոնեանը և Խուբլարեանը դիմել են ակցիզի վարչութեան մի զեկուցագրով, որով թւանշաններով ապացուցանում են, որ օղեգործութիւնը բաւական ընկել է, որովհետև ակցիզը բարձրացված է և իջեցրած հասոյթի այն տոկոսը, որ մնում է գործարանատէրերին. այդ հանգամանքը ազդում է գաղտնի օղեվաճառութեան։ Ուստի և յիշեալ գործարանատէրերը խնդրում են աւելացնել գործարանատիրոջ բաժին ընկնող հասոյթի տոկոսները և հասցնել 40%-ի։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Փետրվարի 15-ին, Օրբէլեանովսկայա փողոցում անյայտ մարդիկ պալատական խորհրդական Ջալալովի բնակարանի նախասենեակից տարել են 50 րուբլի արժեցող օֆիցերական վերարկուն։

✦ Փետրվարի 15-ին 4 անյայտ չարագործներ մտնում են Պետրոս Տէր-Սիմօնեանի բնակարանը, որ գտնվում է Սրեաէնսկի փողոցում, Հալաբարում, և մահվան սպառնալիքով նրա քսակից խլում են 180 րուբլի փող, ոսկէ ժամանի և անյայտանում։

✦ Փետրվարի 13-ին, երեկոյեան ժամը 10-ին, Նաւթլուղից, Սամարօ-Նաւթլուղինսկի ճանապարհով, քաղաք էին գալիս էլեքտրաքարշի վատման կին Տատիանա Բարտէնեվան Անտոն Կանունիկօվի հետ, իսկ հետևներից Բարտէնեվայի ամուսին Իվանը։ Կամուրջի մօտ մի անյայտ մարդ հրեց Բարտէնեվային Կանունիկօվից, վայր գլորեց նրան գետնին և բերում դանակով չորս վէրք հասցրեց ձեռքերին և մէջքին։ Կանունիկօվը և ամուսինը, տեսնելով որ մի կողմում կանգնած են 3 անյայտ մարդիկ, վախեցան և փախան, բաղդի կամքին թողնելով վիրաւորված կնոջը։ Վերջինիս տարան զինուորական հիւանդանոց։

ԲԱԳՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

(Բագւի լրագիրներից)

✦ Բաիլովի կենտրոնական բանտի բանտարկեալները բողոքագիր են ներկայացրել, որ իրանց շատ վատ են պահում։ Երեքշաբթի, փետրվ. 12-ին, այնտեղ մեկնեց Բագւի քաղաքապետի օգնական գնդ. Շուբինսկինը, որ երկար զրուցեց բանտարկեալների հետ առանձին կամերայի մէջ, խոստացաւ անել ամեն հնարաւոր բան՝ յարուցված բոլոր հարցերը շուտափոյթ լուծելու, որոնք առհասարակ վերաբերում են բանտային կեանքի բարելաւմանը։

✦ Վերջերս բանուորների բօրսաներում մի ինչ-որ անձն կեղծ լուրեր է տարածում, թէ ռուսական երկաթուղագծերից երկու կապալառու են եկել և Բագւում բանուորներ են վարձում ձիւնը մաքրելու, օրական 5 րուբլի վճարով։ Բանուորները այս ու այն կողմն են ընկնում՝ գտնելու յիշեալ կարծեցեալ կապալառուներին, բայց նրանց բոլոր ջանքերը ի դերև են ելնում։

✦ Քաղաքագլուխ Րաևսկին տեղեկացրել է ուղղափառ, հայ-լուսաւորչական և մահմեդական դաւանութեան հոգևոր վարչութիւններին, որ ֆինանսական մասնաժողովը կրճատել է բոլոր գերեզմանատների պահապանների թիւը և փետրվարից մնում են միայն մի-մի հոգի, իսկ մնացածները պէտք է պաշտօններից արձակվեն։

✦ Նօբէլ եղբ. և Նաւային մեքենայագէտների ընկ. վարչութիւնը միջնորդութիւն են յարուցել քաղաքապետի առաջ, որ թոյլատրվի գրադարաններ բանալ, մէկը՝ Բիբի-Էյբաթի նաւթահանքի ծառայողների համար, միւսը՝ ընկերութեան անդամների համար, գլխաւորապէս տեխնիկական գիտութիւնները զարգացնելու նպատակով։

✦ Մի քանի ինտելիգենտ մահմեդականներ միջնորդութիւն են յարուցել, որ թոյլատրվի կանգնեցնել մի արձան՝ հանգուցեալ գրող, մանկավարժ և հասարակական գործիչ՝ Հասան-բէկ Մելիքօվի վրա։

✦ Քաղաքային վարչութեան տեղեկութիւնների համաձայն, այս տարվայ ընթացքում քաղաքը միայն 920,006 ր. 56 կ. պէտք է տայ զօրքերի բնակարանների համար։

✦ Շուշեցի Սմբատ Սահակեանը, որ ապրում է Կասպիական փողոցում Սերգեևի տանը, փետրվ. 11-ին կամենալով վերջ տալ կեանքին ինքնասպանութեամբ, ֆինական դանակով հարուածներ է հասցրել փորին, բայց միայն թեթև վիրաւորվել է։ Ինչպէս բացատրել է Սահակեանը, պատճառը ապրուստի ամեն միջոցների բացակայութիւնն է եղել։ Վիրաւորվածը տարված է Միքայէլեան հիւանդանոց։

✦ Փետրվ. 14-ից Բագւում վերսկսվեց դադարած «Баку» լրագրի հրատարակութիւնը Մ. Մանուչարեանի խմբագրութեամբ։ Միաժամանակ դադարեց «Бак. Эхо»-ն, որի բաժանորդներին ուղարկվելու է «Баку» լրագիրը։

✦ ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են հետևեալը. «Շանտաժը և էքսպրօպրիացիան օրըստօրէ բազմանում է. օր չէ պատահում, որ այդ հողի վրա նոր դժբաղդութիւն չը պատահի, նոր զոհեր չընկնեն։ Երէկ, փետրվարի 13-ին, 6 չարագործներ մտնում են դէպի Սև-քաղաք տանող ճանապարհի կամուրջին մօտիկ գտնվող Կուլիեբէգօվի նաւթային պահեստը և, ատրճանակները ուղղելով կասսիրի վրա, խլում են դրամարկղում եղած 426 րուբլին և փախչում։ Մօտիկ կանգնած քաղաքապահը սկսում է կրակ բանալ նրանց ետևից և սկսվում է փոխադարձ գնդակաձգութիւն, որի ժամանակ քաղաքապահը վիրաւորվում է։ Չարագործները փախչում անյայտանում են և միայն մէկը վրա հասնող կօզակների օգնութեամբ բռնվում է և բանտ տարվում։ Կալանաւորը Օզուրգէթի գաւառի Խիդիսթաւի գիւղի բնակիչ է՝ Ապօլլօն Լօմաձէ ազգանունով։ Այսօր, փետրվարի 14-ին, կայարանից ոչ հեռու տեխնիքական և առևտրական դպրոցներին մօտիկ մի քանի չարագործներ մաուզէրներով զինված յարձակում են գործում Չերնօմորեան ընկերութեան կասսիրի վրա, որը երկու թուրք թիկնապահների հսկողութեամբ մի քանի հազար րուբլի (ոմանց ասելով 16,000 ր.) փող էր տանում Բալախանի ծառայողների ռոճիկը բաժանելու. գնդակների տարափից սպանվում է թիկնապահներից մէկը, կասսիրը վիրաւորվում է ձեռքից, վիրաւորվում է կառապանի ձին և լրագրական մի ցրվիչ մանուկ։ Փողերը եղել է սպանվածի մօտ և տարել են։ Արծաթ փողերը տոպրակի մէջ կորել է (500 ր.) յետոյ։ Չարագործները փախել են։ Միջոցներ են ձեռք առել գտնելու յանցաւորներին»։

✦ Բագու եկաւ պաշտօնական գործերով կովկասեան ուսումնարանական շրջանի տեսուչ Լարիոնովը։

✦ Բագւի մահմեդականների մի խումբ հաւաքական խնդրագրով յայտնել է քաղաքագլխին, որ նրանք անհրաժեշտ են գտնում ուսում տալ իրանց աղջիկներին, բայց հնարաւորութիւն չունեն այդ անելու 3-րդ քաղաքամասում իգական դպրոց չը լինելու պատճառով։ Ի նկատի ունենալով այդ հանգամանքը, յիշեալ մահմեդականները խնդրում են դարձնել 7-րդ քաղաքային խառն դպրոցը իգական դպրոց և մտցնել նրա մէջ թուրքերէն լեզուի դասաւանդութիւնը, որով նրանք կարող կը լինեն իրանց աղջիկներին այդ դպրոցը տալ գոնէ տարրական կրթութեան համար։

✦ Փետրվարի 14-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, «Կավկազ և Մերկուրիյ» ընկերութեան նաւով Բագու հասաւ Էնզէլիից Թեհրանի Թիւրքայ նախկին դեսպանը, որ գնալու է Կ. Պօլիս։

✦ Բագու եկած Գրիգորի եպիսկոպոսը համարեա ամենայն օր այցելում է կրթական հաստատութիւնները և ծանօթանում է նրանց հետ։

✦ Փետրվարի 14-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, եղբ. Միրզօյեվների 42—50-րդ նաւթահանքերի բանւորները, թւով 210 հոգի, աշխատանքները դադարեցրին, գլխաւոր գրասենեակի գրասենեակապետ Միքայէլ Անդրէասեանին արձակելու համար։

✦ Փետրվարի 12-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, Զաբրաթում, «Ե. Ե. Փիթօյեվ և ընկ.» նաւթահանքերի բանւորները, թւով 530 մարդ, մի շարք տնտեսական պահանջներ առաջարկեցին ֆիրմային։ Մինչև այդ պահանջների բաւարարութիւն ստանալը, նրանք աշխատանքները դադարեցրել են։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 16 փետրվարի

Ես ինձ թոյլ կը տամ մի քանի խօսք ասել այն առաջարկի մասին, որ արեց «Մշակի» № 35-ում Շիրվանզադէին համակրողներից մէկը— կատարել նրա գրական գործունէութեան յօբելեանը։

Ես կարող եմ միայն համակրութեամբ վերաբերվել դէպի Շիրվանզադէի, իբրև դէպի վիպասանի բելլետրիստական գործունէութեան յօբելեանը՝ ելակէտ ունենալով գրական գործչին վարձատրելու սկզբունքը։ Սակայն միևնոյն ժամանակ ես գտնում եմ, որ այդ յօբելեանը պէտք է յետաձգել մի այլ ժամանակի։ Դեռ նոր կատարվեց դերասան Յ. Աբէլեանի յօբելեանը. ներկայումս հրապարակի վրա է դրված Լէօի յօբելեանի տօնումը. պէտք է աշխատել այդ յօբելեանը գլուխ բերել և կատարել, ապա մի նորի կատարմանը ձեռնարկել այլապէս՝ միաժամանակ կատարել մի քանի յօբելեաններ, մենք միայն խոչընդոտ կը հանդիսանանք արդէն յայտարարված Լէօի յօբելեանին, մինչ ցանկալի է, որ այդ յօբելեանը լաւ կատարվի։

Հ. Առաքելեան

Երևան, 7 փետրվ.

Շահի և դասակարգային պայքարը ամենաազդիչ մեքենան է մարդկային շարքերը դնելու իր իսկական դերի և կոչման մէջ։ Այժմվայ տնտեսական պայքարը բաւական մեծ թւով մասսաներ յեղափոխականի մեծ անուան և կոչման ասպարիզից մղեց դէպի ռէակցիայի գիրկը. ամեն մարդ իրօք գտաւ իր տեղը, կանգնեց իր իսկական դերի վրա. նոյնիսկ երէկվայ քեալլագեօզ զինուորն ու «յեղափոխականը» մտաւ խուլիգանի և փարրաշի դերի մէջ։ Յեղափոխական կազմակերպութեան չէֆերից մէկի երաշխաւորութեամբ՝ զինուորի մէկը կապալառու է դառնում մի որևէ հիմնարկութեան մէջ, որը ներս մտնելուն պէս այնտեղ, մի քանի օրից յետոյ դուրս է վռնտում 15—18 բանւորների, որովհետև իր շահերին ձեռնտու չեն։ Այդպիսի պատմութիւններ շատ կան մեզանում և բաւական փաստեր կան։ Բայց մեր խօսքը միայն դրա մասին չէ։

Յունվարի 25-ին, առ. ժամը 9-ին, Աստաֆեան փողոցով շուկայ գնալիս, բացվում է Անատոլիա կաթնատան դուռը և Դ. Եղիազարեանի բաղնիքի կապալառու՝ Թիւրքահայ Մուշեղը ինձ քաղաքավարութեամբ ներս է հրաւիրում։ Առանց երբէք կասկածելու թէ ինձ համար վաղօրօք ծուղակ է պատրաստված, ներս եմ մտնում և բարի լոյս խօսքերը դեռ բերանումս էին, երբ խոհոյն դուռը ծածկում են և երկու կողմից հարուածներ են որ տեղում են վրաս, ձեռքով ու կաշուից հիւսված բաւական կոպիտ մի գործիքով, (յատուկ պատրաստված մարդկանց ծեծելու համար)։ Իմ հարցերիս և աղմուկիս՝ ոչ մի պատասխան. բարեբաղդաբար ներկայ է լինում բոլորովին մի կողմնակի մարդ, որի շնորհիւ կարողացայ ազատվել յեղափոխական (այն էլ սօցիալիստ) փարրաշների ձեռքից, որոնք նոյնիսկ զէնքի դիմելու տրամադրութիւնն էին ցոյց տալիս։

Փաստն ակներև է. պատճառը յայտնի։ Րէակցիան այն կորուկ միջոցներին չէ դիմում առհասարակ յետ մղելու ամեն մի բանւորական և տնտեսական կռիւ, որքան մեր ժողովրդի շարքերում բոյն դրած այն խուլիգաններն ու փարրաշները, որոնք վաղուց սովորել են ու սնվել մի որոշ ուղղութեամբ։

Ծեծվել առանց իմանալու իր յանցանքը, միևնոյն ժամանակ՝ երբ ծնված չես այն գազանական աշխարհի համար, որի համար վիրաւորական մի խօսքն ու դարձուածքը նոյնիսկ մահու չափ զօրաւոր է և ազդող։

Արդեօք ինձ ճանաչող և համակրող դասակարգը կը բարձրացնէ՞ իր բողոքող ձայնը ընդդէմ այդ գազանային վայրագութեան։ Մի՞թէ դա մեր գաղափարի և վսեմ տենչանքների վարձատրութիւնն էր։

Խ. Նարիմեան

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Այն անտեղի յարձակումները, որ «Վտակ» թերթը սկսեց «Մշակի» դէմ Երզրումի թղթակցութեան առիթով, առիթ են տուել «Жизнь» շաբաթաթերթին «Հայ մամուլի բարքերը» վերնագրով մի յօդուած նուիրել այդ խնդրին։

Յօդուածագիր Արդարը այն կարծիքը յայտնելով, որ տեղական մամուլի բարքերը սաստիկ փչացել են և իբրև փաստ բերելով, ի միջի այլոց, նաև այն կատաղի բանակռիւը, որ սկսվել է «Закавказье» թերթի խմբագիր Գօտուայի դէմ, որի շուրջը, նրա ասելով, համախմբված է Թիֆլիսի ժուրնալիստների կէս մասը, և այն հանգամանքը, որ Թիֆլիսի ժուրնալիստները իրար դէմ բազմաթիւ դատաստանական պրօցեսներ են յարուցել,—գալիս է այն եզրակացութեան, որ անհրաժեշտ պայմանը առողջ պրօֆեսիօնալ էթիկայի հանդիսանում է համերաշխութեան և մի փոքր փոխադարձ յարգանքի զգացումը։ Եւ սակայն այդ համերաշխութիւնը չը կայ տեղական ժուրնալիստների մէջ. պէտք է ստեղծել նրան, իսկ դրա համար հարկաւոր է ժուրնալիստների դաշնակցութիւն կազմել։

Անցնելով հայ մամուլի բարքերին, թերթը գրում է.

Տեղական հայ մամուլը աւելի լաւ դրութեան մէջ չէ, քան ռուսականը։ Այդտեղ ևս մենք նկատում ենք կռւի նոյն կոպիտ, անկուլտուրական եղանակները, անձնական բնաւորութիւն կրող նոյն յարձակումները, նոյն անարգանքը դէպի հակառակորդը։

Ինչո՞վ է բացատրվում մամուլի այդ տխուր վիճակը։ Ի՞նչ պայմաններ նպաստեցին գրական բարքերի վայրենացման։

Այդ պատճառները երկուսն են, ռէակցիայի յաղթանակը և հայերի ընդհանուր սակաւակուլտուրականութիւնը։ Շնորհիւ այդ երկու պայմանների՝ տեղական հայ մամուլի բարոյական մակերևոյթը շատ ստոր է։ Այդ միտքը ապացուցանելու համար վեր առնենք հայոց ամենադեմօկրատական «Վտակ» լրագրի վարմունքը։ Եւ եթէ «Վտակը» մեղաւոր դուրս գայ մեր աչքում, ուրեմն պէտք է բարոյապէս սնանկ ընդունել և բոլոր միւս՝ աւելի չափաւոր լրագիրները։

«Վտակը» կռւում է երկու ֆրօնտի վրա. աջ կողմից—մշակականների հետ, ձախ կողմից—սօցիալ-դեմօկրատիայի հետ։ Ո՞ր աստիճան էթիքական են այդ լրագրի կռւելու եղանակները։

Երկու շաբաթ սրանից առաջ «Մշակի» մէջ, խմբագրի կամ քարտուղարի անփութութեամբ, երևաց, առանց խմբագրական որևէ նկատողութեան, մի նամակ Թիւրքիայից, որի մէջ բացասական դատողութիւն էր արտայայտվում ազատագրական շարժման մասին Թիւրքիայում։ «Մշակի» խմբագրութիւնը շատ շուտով նկատեց և ուղղեց այդ սխալը։ Այդ անփութութիւնը, ուրիշ՝ աւելի կուլտուրական բարքերի ժամանակ, որևէ վէճ կամ առարկութիւն չէր յարուցանի։ Այժմ այդպէս չէ։ «Վտակը» հէնց մի այդպիսի յարմար դէպք էր որոնում։ Այդ լրագիրը տպեց մի քանի յօդուածներ «Թիւրքաց կառավարութեան նոր գործակալ» վերնագրով, որոնց մէջ «Մշակը» ցոյց է տրված իբրև սուլթանիզմի իդէական պաշտպան։ Այդ մեղադրանքների անմտութիւնը շատ ակնյայտնի է, որովհետև 1) «Մշակը» գոյութիւն ունի քան տարուց աւելի և երբէք այդպիսի մտքեր չէ քարոզել և 2) հանդիսանալով հայ մանր բուրժուազիայի շահերի արտայայտիչ՝ նա չէր կարող քարոզել այդպիսի բան։ Հօ չէ կարող ազատամիտ «Մշակը» միաժամանակ պաշտպանել դեսպոտիզմը։

Այդ ամենը, ի հարկէ, «Վտակ» լրագրի ղեկավարներին նոյնքան լաւ յայտնի է, ինչպէս և մեզ։ Եւ եթէ, սակայն, նրանք թմբուկ խփեցին և մի շարք յօդուածներ տպվեցին «Մշակի» վերոյիշեալ թղթակցութեան մասին, նրանք այդ արեցին բոլորովին հասկանալի, բայց հազիւ մաքուր պատճառներով։ Նրանց հարկաւոր է ցեխի հետ հաւասարեցնել ժողովրդի աչքում «Մշակ» լրագիրը և նրանք ոչ մի բանի առաջ կանգ չեն առնում, նոյնիսկ յայտնի անհեթեթութեան առաջ։ Կռւի նոյնպիսի ձևեր գործ են դնում նրանք և ձախակողմեան հակառակորդների վերաբերմամբ։

Մի կողմից պէտք է այս աւելացնենք, որ 1) սխալ է «Жизнь» թերթը կոչում «Վտակը» ամենադեմօկրատական։ Աւելի ճիշտ կը լինէր ասել՝ ինքն իրան ամենադեմօկրատական համարող, 2) եթէ «Վտակը» բարոյապէս սնանկ է, դրանից ամենևին չէ հետևում, որ հայ մամուլի միւս օրգանները ևս իբրև չափաւորներ կարող են սնանկ լինել, որովհետև «Վտակի» ծայրայեղութիւնը մինչև այսօր երևացել է միմիայն հայհոյութիւնների, փաստերի խեղաթիւրման և ստութիւնների մէջ։ Ոչ մի թերթ այնքան վայր չէ ձգել հայ մամուլի յարգը և արժէքը, որքան «Վտակը» և իր նախորդները, որոնց համար ճշմարտութիւնը ինքն ըստ ինքեան իբրև վերացական գաղափար գոյութիւն չունի, այլ նա գոյութիւն ունի այն չափով, ինչ չափով շահաւէտ է և ձեռնտու թայֆայական շահերի համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՐԾԵՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄՕՏԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

«Hamburger Hachrichten» լրագիրը քննում է այն յայտարարութիւնները, որ եղել են երկաթուղիների կառուցման մասին Բալկանեան թերակղզում։ Լրագրի կարծիքով, աւելի լաւ կը լինէր, որ Աւստրիան ներկայումս ասպարէզ չը գար իր երկաթուղական նախագծով, որին նա ընթացք չէր տալիս 30 տարի շարունակ։ Այն բանից, որ Աւստրիան մի առ ժամանակ կը յետաձգէ այդ նախագծի իրագործումը, մեծ վնաս չէր հասնի նրան, բայց միևնոյն ժամանակ նա կը զրկէր իր հակառակորդներին հնարաւորութիւնից՝ պնդելու որ նա խախտում է եւրօպական կօնցէրտը և, իր առանձին շահերի ետևից ընկնելով, արգելք է դառնում մակեդօնական հարցի լուծման և այդ պատճառով գործում է ի վնաս ամբողջ Եւրօպայի առաջնակարգ շահերի։

«Standard» լրագիրը յայտնում է, որ կատարելապէս անկանոն կը լինէր ենթադրել, որ իբր թէ անգլօ-ռուսական համաձայնութիւնը պարտաւորեցնում է երկու կառավարութիւններին միաբան գործել Եւրօպայում։ Լրագիրն ասում է. «Եթէ Ռուսաստանը առաջարկէր մեզ վերացնել 1856 թւի դաշնագիրը, մենք պարտաւոր կը լինէինք, Շվեդիայի շահերն աչքի առաջ ունենալով, մերժողական պատասխան տալ։ Ինչ վերաբերում է գործերի դրութեանը Բալկանեան թերակղզու վրա, չէ կարելի հերքել, որ բարօն Էրէնտալի քաղաքականութիւնը խրախուսում է սուլթանին շարունակել իր յամառութիւնը, և դրանից առաջացած դրութիւնը ստորացուցիչ է և ծիծաղելի։ Անգլիան պարտաւոր է մտածել, թէ ինչպէս կարելի կը լինի օգնել Մակեդօնիային։ Եթէ Անգլիան չը կարողանայ էլ վախեցնել սուլթանին, նա այնուամենայնիւ կարող կը լինէր նրա ուշադրութիւնը դարձնել իր սեփական շահերի վրա։ Եթէ սուլթանը այնպէս գործադրէր իր հեղինակութիւնը, որ Անգլիայի աջակցութիւնը արդարացի համարվէր, Անգլիան նրա համար նոյնպիսի դաշնակից կը լինէր, ինչպէս 1854 և 1858 թւերին»։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԻՑ

Ուստր, 24 յունվարի (ն. տ.)

Յայտնի է, որ մեր ազգային պատմութիւնը շատ հարուստ է հայ տարագրութեանց տխուր էջերով։ Լեհաստանի, Հոլլանդիայի, Հնդկաստանի և նոյնիսկ Ռումանիայի ու Գալիցիայի հայ գաղթականութիւնները ցաւոտ ու միևնոյն ժամանակ անմոռանալի կողմերը պիտի մնան մեր տարագրութեան։ Այդ գաղթականութիւններէն ետքը հայ ժամանակակից պատմութեան էն վիթխարի ու յիշատակելի էջը կը գրաւէ ամերիկահայ գաղութը։

Հակառակ մեր գաղթականութեան օրինական բոլոր սահմաններուն, հակառակ այս գաղութը եպիսկոպոսանիստ թեմ մը ըլլալուն, հակառակ՝ վերջապէս՝ ծայրագոյն հոգևոր իշխանութեան կողմէ վաւերացուած եկեղեցական կազմակերպութիւն մը ըլլալուն, ամերիկահայ գաղթականութիւնը դեռ ևս ունեցած չէ այնպիսի պաշտօնական մարմին մը, որ ետնկիններուն այս երկրին մէջ ցիր ու ցան սփռուած հայ գաղթականութեան ճշգրիտ թուահամարը ունեցած ըլլայ։ Նոր Աշխարհի հայերու թիւն ըստ ոմանց 15,000 է, բայց ուրիշներ ալ կը պնդեն, թէ հայ գաղութն այս երկրի մէջ կը հասնի 20,000 հոգիի։ Այդպէս յիշատակողները, սակայն, ամենայն հաւանականութեամբ, երբէք չեն անդրադառնար այն իրողութեան վրայ, որ օր ըստ օրէ տարագիր հայեր կը հասնին Կօլօմբոսի աշխարհը և այդպիսով կը ստուարացնեն այս երկրի հայ գաղութը, առանց սակայն ի նկատի ունենալու երբէք թէ այդպիսով Մայր-Հայրենիքը, մասնաւորաբար Խարբերդը, կը պարպուի, ու գաղթողներուն տեղը կը բռնեն այն տարրերը, որոնց դէմ կը կռուէին նոյն այդ գաղթողներն իրենց տարրական, արդար ու անհերքելի իրաւունքները ձեռք ձգելու համար, մինչդեռ այսօր իրենց գաղթով անվերադառնալի կերպով կը կորսնցնեն այդ իրաւունքները։ Այսպէս՝ եթէ ըսենք, թէ ամերիկահայ գաղթականութիւնը 30,000 հոգիէ կը բաղկանայ, բնաւ սխալած չենք ըլլար։

Ուրեմն՝ Ամերիկայի հայ գաղութը արտասահմանեան հայ եկեղեցական թեմերէն մին ընդունուած է պաշտօնապէս, մանաւանդ որ նոյն իսկ հանգուցեալ կաթողիկոսն այս թեմի վրայ եպիսկոպոս ձեռնադրեց և 1889-ին ճանապարհեց դէպի Ամերիկա։

Արդ՝ այդպիսի պայմաններու մէջ, մանաւանդ երբ կաթողիկոսական ընտրութիւնն ընդհանուր հայութեան օրուան հրատապ խնդիրը կը ներկայացնէ ինքնին, գաղութս արդար իրաւունք ունի, իբրև օրինաւոր թեմ, ընդհանրական ընտրութեան մասնակցելու։

Հոս տեղն է երկու խօսքով վեր հանել այն սրտաբուխ յարգանքը Էջմիածնի ընդհանրական հայրապետութեան հանդէպ, զոր ցոյց տուած է գաղութս։ 1890-ին, երբ առաջին անգամ լուսաւորչական միակ եկեղեցին շինուեցաւ Ուստրի մէջ ս. Փրկիչ անունով, չնայելով այն հանգամանքին որ այն ժամանակուան վարդապետը Կ. Պոլսոյ ազգ. պատրիարքարանէն ղրկուած էր և գաղութս ալ դեռ սաղմնային վիճակի մէջ էր, այստեղի հայութիւնը չվարանեցաւ նորաշէն եկեղեցին միաձայն արձանագրել տալու որպէս սեփականութիւն Էջմիածնի։ Եւ այդ ժամանակէն ի վեր, դէպքը ներկայացած ատեն, տեղիս ազգային անշարժ կալուածները միշտ ալ միևնոյն անունին կը փոխանցուին։

Այսպէս ուրեմն՝ այս հեռաւոր տեղէն մեր տարագիր ձայնն ալ խառնելով պ. Հ. Առաքելեանի («Մշակ» № 182, 1907 թ.) արդարացի առաջարկին, յոյս ունինք, որ Էջմիածնի սինօդը պիտի յարգէ և՛ ամերիկահայ գաղութի իրաւունքները՝ յառաջիկայ կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ անհրաժեշտ օրինական դիմումներն ընելով այս երկրին ապաստանած հայութեան։

Գառնիկ

ՆԱՄԱԿ ՇՎԵՅՑԱՐԻԱՅԻՑ

Բեռն, 16 փետրվարի

Ամսիս 15-ին Բեռնի Schänzli յայտնի դահլիճում տեղի ունեցաւ հայ ուսանողների կազմած կօնցերտ-երեկոյթը։

Կօնցերտը կազմակերպողներին ոչ թէ այն գաղափարն էր առաջնորդում՝ այդ կօնցերտով հայերին ծանօթացնել տեղացիների հետ և կամ նպաստել հայկական հարցի տարածմանը ինչպէս մինչև վերջերս Եւրօպայում տեղի ունեցող այդպիսի երեկոյթների էական նպատակն է եղել, այլ գլխաւորապէս նիւթական օգուտի նկատումները։ Կազմակերպողները մտածում էին ստացված օգուտով մի որևէ բարեգործական գործ կատարել և մեր կեանքում եղող բազմաթիւ պակասներից որևէ մէկի լրացմանը գոնէ մասամբ նպաստել։ Սակայն հաւանօրէն վերջնական հաշիւը ցոյց կը տայ, որ դեֆիցիտը եթէ անխուսափելի չէ, գոնէ շատ չնչին օգուտ պէտք է եղած լինի, այնպէս որ ուսանողութեան բարի նպատակը միայն ցանկութիւն պէտք է մնայ։

Երեկոյթը երկու մասից էր բաղկացած՝ երգերից և պարահանդէսից։ Հայ և հրէայ ուսանող-ուսանողուհիներից կազմված խօրը երգեց մի քանի հայերէն ժողովրդական և այլ երգեր։ Իսկ սօլօ երգեց տեղիս օպերային երգչուհիների մէջ աչքի ընկնող օր. M. Büschbeek, որը շատ գեղեցիկ երգեց Րուբինշտէյնի «Արցունքներ» երգը։ Հայերէն և ռուսերէն մի քանի երգեր երգեց հայ երգիչ Տ. Նալբանդեանը, որը, ներկայումս Միլանում գտնվելով, ուսանողութեան կողմից երեկոյթի համար յատկապէս հրաւիրվել էր։

Պ. Նալբանդեանը անպայման մի շնորհալի երգիչ է. վերին աստիճանի քաղցր, դուրեկան ձայն ունի, որը մանաւանդ կախարդիչ է, երբ երգը չունի առանձնապէս շատ բարձր կամ ցածր նօտաներ։ Պարոնին ես լսել եմ և տարիներ առաջ. զգալի է ձայնի մշակման առաջադիմութիւնը. թէև ձայնը դեռ պահել է իր հին խարակտերը, սակայն ներկայումս նա երգում է աւելի կատարեալ և թողնում է հանդիսականների վրա լաւ երգչի տպաւորութիւն։

Կօնցերտային մասին անմիջապէս կցվեցին

հայկական պարերը. օրիորդները հագած ունէին կովկասեան ցանազան տարազներ, որը ժամանակ զերմանացի՝ Թէով շատ քիչ հիւրերին առանձնապէս հետաքրքրութիւն էր պատճառում։
Հայկական պարերից յետոյ տեղի ունեցան եւրոպական պարեր։
Դ.

ՔԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ

ՏՈՄՍԿ։ Կողոպտվեց պօստը, որ Բարնաուլից գնում էր Զմէնօգորսկի ճանապարհով։ Յափշտակեցին 35,000 րուբլի։ Կողոպտիչները յայտնվեցին. նրանք են՝ գաղութային կուսակցութեան մակարդակը, քաղաքային գրադարանի կառավարչի օգնականը և պօստ-հեռագրական պաշտօնեաներից մէկը։ Առաջին երկուսը ինքնասպանութիւն գործեցին։ Փողերը յետ խլվեցին։

ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿ։ Չինական երկաթուղագծի վրա կողոպտել են արևելեան սիբական նաւագնացութեան ընկերութեան դրամատարին, որից յափշտակել են 25,000 րուբլի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեն.-լ. Եվլէինովը նշանակված է Անդրկասպեան շրջանի կառավարիչ և Թուրքեստանի երկրորդ զօրաբանակի հրամանատար։

ՎԻԵՆՆԱ։ Աւստրիական պատգամաւորութեան երեկոյեան նիստում Բերնրէյդէրը բաւականութիւն յայտնեց, որ Աւստրիան, առաջ մղելով Սանջակի երկաթուղագծի կառուցման նախագիծը, հետամուտ է սոսկ խաղաղ տնտեսական զարգացման նպատակի։

Մինիստր Բրիանը առարկեց Բօսնիայի և Հերցեգովինայի կառավարութեան վրա գործ դրված յարձակումներին. կառավարութիւնը մի տեսակ վերաբերմունք է ցոյց տալիս դէպի բոլոր ազգութիւնները անխտիր, սակայն նա ամենախիստ կերպով կը հալածէ ամեն տեսակ ագիտացիա, որտեղից էլ նա բղխէ։

Վերջում ընդունվեց գրաւած նահանգների նախահաշիւը։

ՎԻԷՆՆԱ։ «Ֆրեմդեն-Բլատը» ասում է. «Մակէդօնական հարցի նկատմամբ Գրէյի և Ֆիցմօրիսի երէկվայ ասածները հաստատում են, որ վաղաժամ և ինքնին անհիմն են այն երկիւղները, որ արտայայտում են Եւրոպայի մամուլի մեծագոյն մասը արևելեան քաղաքականութեան զարգացման վերջին ստադիայի վերաբերութեամբ։ Հևեարների լօյալ յայտարարութիւններից երևում է, որ Անգլիայի՝ դէպի աւստրօ-ունգարական մօնարխիան ցոյց տուած բարեկամական վերաբերմունքը անգլիական քաղաքականութեան լուրջ ֆակտոր է հանդիսանում։ Զարմանք կը յարուցէր սոսկ այն միտքը, թէ Աւստրօ-Ունգարիայի երկաթուղային նախագիծը կարող է խանգարել մակեդօնական բարենորոգումների գործը։

Անգլիական կառավարութեանը լաւ յայտնի է, որ Աւստրիան ֆինանսական բարենորոգման մասին վերջին բանակցութիւնների ժամանակ նոյն հայեցակէտի վրա կանգնեց, ինչպէս Ռուսաստանը և Անգլիան։ Աւելի կարևոր՝ ֆինանսական բարե- [illegible] նա դրանում մեր ցանկութիւնների հետ է համակերպւում։ Մեր խնդիրը ժաքուր է, մենք գիտակցում ենք բալկանեան մեր քաղաքականութեամբ ամբողջ անկեղծութիւնը»։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ
ԿՈՒՐՍԱՅԻՆ ԳՆԵՐԸ
14 փետրվարի 1908 թ.

Տոկոսաբեր արժեթղթեր

Տոմսակ I փոխ. վիճակախաղի	335 ր. — կ.
Տոմսակ II փոխ. վիճակ.	260 ր. — կ.
Տոմսակ III փոխ. Ազն. Բանկի	223 ր. 50 կ.
4% Պետական Ռենտա	75 ր. 87½ կ.
5% փ. թ. Պետ. Ազն. Հ. Բ.	84 ր. 50 կ.
4½% փ. թ. Պետ. » » »	78 ր. 75 կ.
4% փ. թ. Պետ. » » »	72 ր. — կ.
3½% Գրաւ. թ. Պետ. » »	69 ր. 75 կ.
5% Վկայ. Գիւղ. Հող. Բանկի	85 ր. — կ.
4½% Վկայ. Գիւղ. Հող. Բանկի	78 ր. — կ.
4% Վկայ. Գիւղ. Հող. Բանկի	72 ր. — կ.
5% Ներքին փոխ. 1905 թ. I	96 ր. — կ.
5% » » » » II	96 ր. — կ.
5% Արտաքին փոխ. 1906 թ.	93 ր. 75 կ.

ԲՕՐՍԱ

Լօնդօնի վրա 10 ֆ. ստ. արժէ	97 ր. 50 կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկը »	46 ր. 81 կ.
Պարիզի վրա 100 ֆրանկը »	38 ր. 7 կ.
Նաւթ. Թղթ. Նօբել ընկ. »	11,056 ր. — կ.
Կասպիական ընկ. ակցիա »	4100 ր. — կ.
Բագուի ընկ. » »	538 ր. — կ.
Մանթաշեան	148 ր. 50 կ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Գուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵՆԸ
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՁԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Ե. Կ. ԽՕԴՆԵՎԱ—9½—2 ժ. ատամի հիւ.
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։
Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

Մազերի պոմադա
ՄԱՐԻԱ ՆԻԿՕԼՍԿՈՒ
Ծէշտ և անվնաս միջոց մազերը թափվելու դէմ. արագ ամրացնում է մազերը, աճեցնում է և բժշկում է հիւանդ կաշին։ Հէնց այս պոմադան աճեցնում է և փայլ է տալիս մօրուքին և բեխերին։ Գործածելու ժամանակ սրսկել մազերի արմատում և գործածել առհասարակ քիչ-քիչ։ Այս պոմադան թոյլատրված է՝ պատրաստելու և վաճառելու՝ բժշկական բաժնից։ Վաճառվում է Կովկասեան դեղատ. ընկերութեան մէջ և Ռօստօմովի, Ռեվազովի և Խիզանովի դեղ. պիտոյքների վաճառանոցներում։ 5—1

„ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ"
գրավաճառանոցում վաճառվում են հետեւեալ գրքերը.
Ահարոնեան Ա. Արցունքի հովիտը, դրամա 4 գործ. Բագու, 1907 թ. 35 կ.
Կանուն Էսասի. Պարսկաստանի սահմանադրութ. հիմնակ. օրէնքները, թարգմ. Ա. Փանուէլեանի, Թաւրիզ, 1907 թ. 10 կ.
Աստուած բնութեան մէջ. Թարգմ. ռուս. 4-րդ տպ. Գ. ա. քահ. Գրիգորեանց Բագու, 1908 թ. 10 կ.
Բուզուզեան Ա. բժ. Ժողովրդական առողջապահութիւն. Ս.-Պետերբուրգ 1908 թ. 10 կ.
Ցալեան Հ. Թշնամիները, Հայ-Թուրք. ընդհար., Բագու 1908 թ. 15 կ.
Իսահակեան Ա. Երգեր ու վէրքեր, Թիֆլիս, 1908 թ. 1 ր.
Կուրղինեան Շ. Արշալոյսի ղօղանջներ, բանաստեղծ. Ա. պրակ. Նոր-Նախիջևան, 1907 թ. 30 կ.
Միքայէլեան Կ. Զրկանքի յոյզեր (պատմուած. և պատկերն. ժողոված.). Թիֆլիս, 1907 թ. 50 կ.
Եսայեան Յ. Սօնայի նշանդրէքը կամ մօցիքուլի վրէժը. վօդևիլ 1 գործ. 2-րդ տպ.; Թիֆլիս, 1907 թ. 15 կ.
Արամայիս. Մի քանի գլուխ հայ-թուրքական ընդհարումներից. մաս 2. ա) Ընդհարումներ ապրիլից յետոյ, բ) Դաշնակցութիւնը և ինքնապաշտպանութիւնը, Թիֆլիս, 1907 թ. 10 կ.
Յովհաննիսեան Մ. Փիլիսոփայ-սօցիօլօգ—Հերբերտ Սպէնսէր ժամանակակից աշխարհահայեցողութեան առջև. (քննադատական էտիւդ) Թիֆլիս, 1907 թ. 15 կ.
Կօրրա Տ. Լ. Խրամատի եզերքին, թարգ. ֆրանս. տիկ. Հ. Դաւթեան, Թիֆլիս, 1907 թ. 10 կ.
Զակ. Ս. Ս. Հող և կապիտալիզմ. Թարգ. ռուս. Մ. Մ. Թիֆլիս, 1907 թ. 15 կ.
Ռուդէ. Ժողովրդական դպրոցի մեթօդիկա, փոխ. Յով. Տէր-Միրաքեան, 1908 թ. Թիֆլիս, հրատ. Գ. Գալստեանի, 1 ր. 50 կ.
Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ" Г. И. Галустянцу.
2—1

Ջուքակահար
Մ. Տ. ՎԱՍԻԼԵՎԻ
ԱՒԱՐՏԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԻ
Վերցնում եմ ձեռնտու պայմանով
ջուքակի դասեր
Դիմել՝ Панасевича ул. № 44. А. Карагюзянъ.
3—3

ՄՈՒՐԱՇԿՕՑԻ ԹԱՏՐՕՆ
Կիրակի, փետրվարի 17-ին
Իշխ. Դիասամիձէի եւ Արտօ Լիմօկիձէի մասնակցութեամբ
Կը ներկայացվի
I
„ԴԻՏԻ ՄՕՈՒՐԱՎԻ"
Դրամա 5 գործ. և 9 պատ. Ծուրցելաձէի
Վերջում
ԼԵԶԳԻՆԿԱ
Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան
Ռեժիսոր՝ դերասան Կ. Մչեդլիշվիլի
Կարգադրիչ՝ Վ. Զուբինովա
1—1

Norddeutscher Lloyd
(Հիւսիս-գերմանական Լլօյդ)
Պօստային և նաւային հաղորդակցութիւն Բրէմէնի և Նիւ-Եօրքի միջև.
Շաբաթը երկու անգամ
Հինգ-վեց օրվայ ճանապարհորդութիւն ովկիանոսի վրայով։ Բացի դրանից՝
Բրէմէնից—Վալտիմօր
Բրէմէնից—Գալվէստօն
Բրէմէնից—Բրազիլիա
Բրէմէնից—Արգենտինիա
Բրէմէնից—Արևել. Ասիա՝ Աւստրալիա
Լլօյդի նաւերի գեղեցիկ կազմը, առաջնակարգ խոհանոցը և ճանապարհորդների հետ խնամքով վերաբերվելը արդէն յայտնի են ամբողջ աշխարհին։
Հրէայ գաւառութեան ճանապարհորդները Հիւսիսային Լլօյդի անդրատլանտեան նաւերում ստանում են ծիսական կերակուր, որ գտնվում է Բրէմէնի ռաբբիի հսկողութեան տակ։ Բացի դրանից հրէայ ճանապարհորդների համար Բրէմէնում կայ յատուկ հիւրանոց (Stadt Warschau) ծիսական կերակրով, սենագօգով և ընթերցարանով։
Բացատրութիւններ տրվում են բոլոր լեզուներով։ Տեղեկութիւններով դիմել հետեւեալ հասցէով.
ԳԵՐՄԱՆԻԱ, ԲՐԷՄԷՆ.
Հիւսիս-գերմանական Լլօյդ
(Bremen, Norddeutscher Lloyd)
7—1

Մի փորձված երիտասարդ ՈՐՈՆՈՒՄ Է
արտագրութիւններ, կասսիրի, գործակատարի կամ տների կառավարչի պաշտօն։ Համաձայն է գնալ նաև ուրիշ քաղաքներ։ Հասցէն՝ 8 уч. Свѣчной пер. № 10 Самсову Оганесянъ Акопянцъ. Ունի նաև երաշխաւորութիւններ։
5—2

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՕՆ
Վերջին ներկայացում
Երկուշաբթի, փետրվարի 18-ին
ԱՐՏԻՍՏԻԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՕՆՈՒՄ
Հայ դերասանական ընկերակցութիւնը
Մասնակցութեամբ
դերասան ՍԱՖՐԱԶԲԵԱՆԻ
Կը ներկայացնէ
ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ
Տրագեդիա 5 գործ. Շիլլերի
Ֆրանցի դերը կը կատարէ
Պ. ՍԱՖՐԱԶԵԱՆԸ
Մասնակցում է ամբողջ խումբը
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին
2—2

Լոյս տեսաւ
ԲԱԲԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ և ԿԱՆՕՆՆԵՐ
Գինն է 40 կոպէկ
Դիմել գրավաճառներին, կամ հեղինակին՝ Эчміадзинъ, архимандриту Бабкену.
(հ. կ.) 10—6

Փետրվարի 21-ին լոյս կը տեսնէ
„ԳՈՐԾ"
երկշաբաթաթերթի 1-ին համարը։ Տարեկան գինը 2 ր., հատը՝ 10 կոպ։ Հասցէն՝ Ред. „Гордзъ", Большая Ванкская № 3. Հատով կարելի է ստանալ նաև «Գուտտենբերգ» և «Փարոս» գրախանութներում։

ԲԺԻՇԿ
Ա. Ամիրխանեան
ՆԵՐՔԻՆ
Հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւն 10—12 ժ. առաւօտեան, 6—7 ժ. երեկոյեան
Բեհբուտովսկայա փող. № 22.
(ա. օ.) 10—10

ԲԺԻՇԿ
Ս. Մ. ՄՕՆԻՆ
Մասնագէտ՝ սիֆիլիս, վեներական, միզանցքային և կաշու հիւանդութիւններ։ Միզանցքի բորբոքում և ցիստօսկօպիա։ Յատուկ անալիզներ։ Ընդունելութիւնը առաւ. 12½—2 ժ. և երեկ. 5—8 ժ., կիրակի օրերը 10—1 ժամը ցերեկվայ։ Միքայէլեան փողոց, № 24, տ. Քարթվէլօվի, մուտքը Սեմեօնօվսկի փողոցից, № 4.
(կ.) 4—4

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԼԵՒՈՆ ՄԵԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆՑԻ
ԻՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԲԱՐՈՑԱԳԷՍ ԸՆԿԱԾ
և
ԱՄԵՆՔԻՑ ԱՐՀԱՄԱՐՀՈՒԱԾԻՆ
276 մեծադիր էջ, գինը 50 կոպ.
Դիմել Թիֆլիսի և թէ այլ տեղերի գրավաճառներին, որոնց մօտ կարելի է ստանալ նաև հեղինակի միւս աշխատութիւնները, և կամ ուղղակի հեղինակին՝ Тифлисъ, Орбеліановская, № 24, Левону Вардани Меликъ-Адамянцу.
կ. 5—3

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
«ՄԵՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻԹԻՄ»—„MESSAGERIES MARITIMES"
25-ին փետրվարի (9-ին մարտի ըստ ն. տ.) մեկնելու է Բաթումից, երեկոյեան ժամը 5-ին, առաջնակարգ „Crimée" շոգենաւը, հանդիպելով Տրապիզօն, Սամսօն, Կ. Պօլիս, Դարդանել, Զմիւռնիա, Պիրէյ, Մարսէյլ, Հավր և Լօնդօն։
Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ՝ մինչեւ Պարիզ, Նիւ-Եorf եւ Շանխայ (Չինաստանում), Հեռաւոր Արեւելք գնացողների համար, կարելի է ստանալ Թիֆլիսում պակասեցրած գներով։
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել՝ ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, Նախկին Արծրունու գալէրէյում թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս՝ թիւ 608։ Գրասենեակը բաց է՝ 10—2 ժամը ցերեկվայ և 5—7-ը երեկոյեան ամենայն օր, բացի կիրակի օրերից։
1—1

ԿԱՍԿԱՐԱ-ՄԻԴԻ
Պիլիւլներ, ֆրանսիական ժողովրդական միջոց
ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՓՄՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ
Չափը.—2 պիլիւլ երեկոյեան պառկելիս։ Կասկարա-միդին չէ առաջացնում ոչ փորացաւ, ոչ սիրտ-խառնուք, ոչ էլ յուծողութիւն։
Դեղատուն—Midy, 113, Faubourg St. Honoré, Պարիզ։
ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԵՂԱՏՆԵՐՈՒՄ։
(7, 17, 27) (165951) 24—9

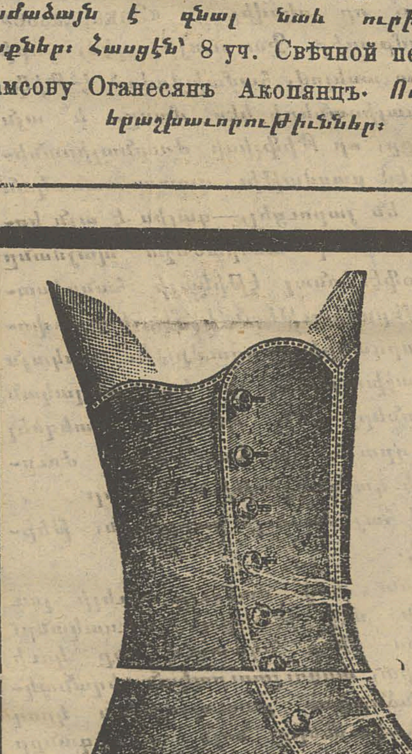

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ
ԿՕՇԿԵՂԷՆ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽԱՆԻԿ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿ.
Ամեն տեսակ մօդայի ձևերի. գտնվում է բոլոր յայտնի մագազիններում։
ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
С.ПЕТЕРБУРГЪ
Իսկականը այս կնիքն ունի իր վրա։
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ, ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ՌԻԳԱՅՈՒՄ, ԿԻԵՎՈՒՄ
ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ, ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ, ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ, ԿԱԶԱՆՈՒՄ
ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ, ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, ՏԱՇԿԷՆՏՈՒՄ
ԳՈՒՄԱՐՈՎ ՎԱՃԱՌՔԸ կատարում է
„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՇԷԼԷՐ"
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ
Նիժեգորոդեան տօնավաճառում
Իրբիտեան տօնավաճառում
ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԳՏՆՎՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱ
ԱՅԴՏԵՂ ԿԱՅ ՊԱՀԵՍՏ ԿԱՆՈՒԵՂԷՆԻ
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ
Կրիմ եւ Այրետուրա
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿԵՐ.
(հ. կ.) 100—4